

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte
Nepilna laika studijas
Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma
“Pirmskolas skolotājs”

LAURA VĀGENTROCE

**Attieksmes veidošanās pret vienaudžiem 2 – 3 gadīgiem bērniem
pirmskolas izglītības iestādē**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītāja

Akadēmiskais amats

Dr. psych

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Valentīna Romenkova

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2024

Anotācija

Darba autors: Laura Vāgentroce.

Kvalifikācijas darba nosaukums ir “Attieksmes veidošanās pret vienaudžiem 2 - 3 gadīgiem bērniem pirmsskolas izglītības iestādē”. Kvalifikācijas darba pētījuma aktualitāti noteica pārmaiņas bērnu saskarsmē ar vienaudžiem, izturēšanās pret pieaugušajiem. Darba **mērķis** ir parādīt bērna attieksmes izmaiņas pret vienaudžiem ar dažādu paņēmienu palīdzību. Tās ir situācijas, kad jaunākās vecuma grupas bērni var nedaudz mainīt izturēšanos pret vienaudžiem, ja ar bērniem tiek strādāts caur rotaļu un spēli un citiem paņēmieniem.

Kvalifikācijas darbs sastāv no 2 daļām – teorētiskās daļas un praktiskās daļas. Teorētiskajā daļā skatīti jautājumi par bērna pozitīvas attieksmes veidošanos pret vienaudžiem un audzināšanas procesa veicināšanu šajā jomā. Tiek pētīts arī attieksmes veidošanās process un tā izmantošana jaunākā vecuma grupas spēlēs. Pētījums tiek veltīts 2 – 3 gadīgu bērnu vecuma posmam, liekot uzsvāru uz pozitīvu savstarpējo izturēšanās pozīciju rašanās iemesliem. Pētījuma daļā tiek noteikta pētījuma metodoloģiskais pamats, konkretizēts jaunākās grupas raksturojums, pētāmās norises apraksts, t.i., grupas bērnu novērošana, darba sākuma un darba beigū vērojumu salīdzināšana, iegūto darba rezultātu salīdzināšana un secinājumu veikšana.

Praktiskajā daļā aplūkots arī audzētāju ģimenes stāvoklis pēc bērnu skaita, kas arī pozitīvi vai negatīvi ietekmē bērna attieksmes veidošanās procesu. Saskaņā ar pētījuma izrietošajiem datiem, apkopojot tā rezultātus, pozitīvu augšupeju novērots lielākajai daļai bērnu tieši attieksmes veidošanās procesā pret vienaudžiem. Ar spēļu, rotaļu palīdzību, dažiem bērniem ir mazliet pacēlies un attīstījies atbilstošs pašvērtējums, bērni sāk pozitīvāk uztvert gan skolotāju, gan savus grupas biedrus. Konstatēts, ka spēles un rotaļas ir efektīvs līdzeklis attieksmes veidošanās procesā, lai veiksmīgi palīdzētu veidot labas, pozitīvas attiecības ar apkārtējiem cilvēkiem.

Pētījumā laikā tika saņemta pozitīva atbilde uz pētījuma jautājumu – Vai var pedagoģiskajā procesā veicināt bērnam pozitīvu attieksmi pret vienaudžiem.

Kvalifikācijas darbs sastāv no 53 lapaspusēm, 5 attēliem, 9 tabulām, 23 izmantotiem informācijas avotiem, 4 pielikumiem.

Atslēgas vārdi: attieksmes veidošanās, vienaudži, 2 – 3 gadīgi bērni, pirmsskolas vecuma bērni, pedagoģiskie paņēmieni, pozitīva attieksme.

Anotation

Author of the work: Laura Vāgentroce.

The title of the qualification work is "Formation of attitudes towards peers of 2-3-year-old children in a preschool educational institution". The actuality of the qualification work study was determined by the changes in the interaction of older children with their peers, behavior towards adults. The aim of the work is to show small changes in the child's attitude towards peers through play and games. These are situations when children of the youngest age group can slightly change their behavior towards their peers, if children are worked with through play and games.

The qualification work consists of 2 parts – theoretical part and practical part. In the theoretical part, questions about the formation of a child's positive attitude towards peers and the promotion of the upbringing process in this area are considered. The process of attitude formation and its use in younger age group games is also studied. The research is subordinated to the age stage of 2-3-year-old children, emphasizing the reasons for the emergence of positive mutual behavior positions.

In the research part, the methodological basis of the study is determined, the characteristics of the youngest group are specified, the description of the researched process is specified, i.e. the observation of the children of the group, the comparison of observations at the beginning of the work and the end of the work, the comparison of the obtained work results and the drawing of conclusions. The practical part also examines the students' family status according to the number of children, which also positively or negatively affects the process of forming the child's attitude. According to the data resulting from the research, when summarizing its results, I observed a positive upswing in the majority of children directly in the process of forming an attitude towards peers. With the help of games, some children have risen a bit and developed appropriate self-esteem, children begin to perceive both the teacher and their group members more positively. I found that games and play are an active tool in the process of attitude formation to successfully help build good, positive relationships with the surrounding people.

During the survey, a positive answer was received to the research question – whether it is possible to promote a positive attitude towards peers in the child in the pedagogical process;

The qualification work consists of 53. pages, 5. images, 9. tables, 23 used information sources, 4 appendices.

Key words: attitude formation, peers, 2-3-year-old children, preschool children.
pedagogical techniques, positive attitude.

Saturs

Ievads	6
1. Attieksmes veidošanās teorētiskais pamatojums.....	8
1.1 Attieksmes būtība, veidi un veidošanās process	8
1.2 Bērna attieksmes veidošanās pirmsskolā	14
2. Metožu un paņēmieniun izpēte, kas veido attieksmes procesu, starp vienaudžiem pirmsskolas izglītības pirmajā posmā	16
2.1 Pētījumu metodes un to izvēles pamatojums	16
2.2.Pirmsskolas vecuma bērnu (2-3 gadi) attieksmes raksturojums pētījuma sākumā	19
2.3.2-3 gadus vecu bērnu adaptēšanas izpēte pētījuma beigās.....	31
Secinājumi.....	37
Rekomendācijas pedagogiem.....	38
Literatūras un avotu saraksts	39
Pielikumi	41

IEVADS

Jebkura zinātniska darba izstrādē ir nepieciešama bērnu pētīšana dzīves darbība. Tas ir vislieliskākais veids, lai izzinātu bērnu domas un saprastu sarunas, lai varētu iejusties bērna pārdzīvojumos, lai pareizi uztvertu un saprastu bērna teikto, kā attiecas pret visām lietām un dzīvām būtnēm.

Katram cilvēkam ir sava, personiskā attieksme pret visu, ko redzam, jūtam, uztveram sev apkārt. Visa apkārtējā pasaule ar katru dienu arvien vairāk mainās. Arī bērnu vecāki ir mainījušies līdzī. Vecākiem ir mainījušies uzskati, ir savādāka, atvērtāka domāšana. Līdz ar to, vecāki, jau bērnam piedzimstot, ir savādāka pieeja bērnu audzināšanai.

Attieksme ir viena no svarīgākajām lietām, kā kodols, kas rodas pakāpeniski, bērnam jau no mazotnes. Attieksmi vēlākajā vecumposmā ir salīdzinoši grūti mainīt. Attieksme ir viss, ko bērns iepazīst un dara. Bērni jūt, arī saprot, ka vecāku attieksme pret viņu visu laiku būs pozitīva. Visbiežāk bērnam rodas attieksme pret cilvēkiem, ar kuriem ir kopā, kuri ir līdzās.

Mūsdienās bērni ir aktīvāki, skaļāki, izklaidīgāki un enerģijas pārpilni, jūt tieksmi izzināt visu jauno sev apkārt. Bērni ir gudrāki, ja vecāki iesaistās bērna dzīvē kā palīgs un prasmīgi darbojas kopīga mērķa sasniegšanā. Ir bērni, kuri jau no mazotnes ir tehnoloģiju varā un kuriem tas neļauj saskaņot, sajūst un izbaudīt visas skaistās lietas sev apkārt, redzēt vecāku vērtības un attieksmes. Bet, bieži vecākie ir grūti to saprast, jo bērna pirmajos dzīves gados to ir vieglāk pieņemt. Pieaugušam cilvēkam būtu jābūt audzināt bērnam pozitīvismu jau no pirmajām dzīves dienām un uz visu, kas mums apkārt, t.i., apkārtējiem cilvēkiem, savu ģimeni kopumā, pret dabu, lietām, arī paražām un tikumiem, pret vietām visā pasaulē. Šādu pozitīvu attieksmi bērns lieto mērķtiecīgi un pārdomāti, lai gūtu panākumus visas dzīves garumā.

Darbojoties ikdienā pirmsskolas izglītības iestādē, kā skolotāja, var konstatēt, ka 3gadīgi bērni uztver un saprot savas rīcības sekas – kas ir labi, kas slikti, ko drīkst darīt, ko ne. Bērnodrāzā un grupiņā ir daudz bērnu un katrs ar savu attieksmi pret pilnīgi visu – pret skolotāju un auklīti, pret vienaudžiem, pret ēdināšanu, gulēt iešanu, un vēl daudzām lietām ap mums.

Domājams, ka vecākiem arī būtu nepieciešams papildināt zināšanas par bērna audzināšanu, arī par attieksmēm, jo tad pozitīvāka būs informācija, ko bērns iegūs un turpinās dot tālāk. Visi dzīves gadi ir ļoti svarīgi, tādēļ pozitīvu audzināšanu ir nepieciešams sniegt jau no mazotnes. Līdz ar to, bērns iegūs pozitīvu pieredzi, pozitīvas vērtības un radīsies pozitīvs priekšstats par attieksmēm pret visu apkārt – pret sevi, ģimenes locekļiem, vienaudžiem, skolotājām.

Darbojoties ar grupu, saprotu, ka visi bērni nav vienādi – ne visi ir apguvuši pašapkalpošanās, sadarbības prasmes, kā arī attieksmes. Attieksmes apgūšana dod labvēlīgu priekšstatu par bērnu kā personību.

Pētījuma objekts: pozitīvas attieksmes pret vienaudžiem veidošanās pedagoģiskajā procesā bērnu dārzā

Pētījuma priekšmets: 2 – 3 gadīgu bērnu attieksmes veidošanas paņēmieni

Pētījuma mērķis: noteikt jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu (2 – 3 gadīgi bērni) attieksmes veidošanās pret vienaudžiem paņēmieni izmantošanos efektivitāti

Pētījuma jautājums: Vai var pedagoģiskajā procesā veicināt bērnam pozitīvu attieksmi pret vienaudžiem?

Pētījuma uzdevumi:

1. Teorētiski analizēt bērnu attieksmes veidošanos būtību un metodes pirmsskolā
2. Apkopot metodiskos materiālus par pozitīvas attieksmes sekmēšanas paņēmieniem pirmsskolas izglītības iestādē;
3. Veikt pētījumu par attieksmes veidošanas norisi 2-3 gadus vecu bērnu grupā.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā pētīšanas metode-
pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras un citu avotu analīze.
2. Empīriskās pētīšanas metode -
  - novērošanas process;
  - pedagoģiskā darbība grupā;
  - iegūto datu analīze.

Pētījuma bāze: Rīgas xxx. Pirmsskolas izglītības iestādes 15 bērni vecumā 2 – 3 gadiem

1. Attieksmes veidošanās teorētiskais pamatojums

1.1. Attieksmes būtība, veidi un veidošanās process

Bērība – tas nav tikai laimīgākais un bezrūpīgākais laika posms, tas ir arī personības intensīvākais attīstības posms. To, kas nav izveidojies pirmsskolā, grūti atgūt vēkākā laika posmā. (Dzintere, Stangaine, 2005).

Cilvēka personības attīstības sākumu meklējam tieši bērnībā, jo šis vecums ir īpaši sensitīvs. Šajā vecumā veidojas attieksme pret sevi, citiem, darbu, dabu, veidojas cilvēka dzīves stils, notiek viņa personības identificēšanās (Dzintere, Stangaine, 2005).

Liela uzmanība tiek veltīta tam, lai bērni iepazītu cits citu, veidotos pozitīva attieksme pret vienaudžiem (Freibergera, Priede, 2007).

Ir ļoti dabiski novērot mazus bērnus grupas vidē, kad viņi cenšas tikt galā ar daudzajām ikdienas dzīves grūtībām (Alzahrani, Alharbi, Alohmani. 2019)

D.Lieģeniece, tāpat kā L.Vigotskis uzskata, ka mācīšanas un mācīšanās process sekmē bērna attīstību, veido jaunas mentālās formācijas un sekmē augstāku psihisko procesu attīstību (Lieģeniece, 2007). No dotā apgalvojuma izriet, ka zināšanu sniegšana ir mijiedarbības veids, kas rosina kvalitatīvas pārmaiņas un tās var parādīties attiecībās ar vecākiem, skolotāju un saviem vienaudžiem. Bērna sociālo izaugsmi stimulē skolotājs, kurš dalās sociālajā mijiedarbības procesā.

Attieksmes vara definēt kā integrētu personības īpašību, kas veidojas dzīvesdarbības pieredzes, zināšanu apguves, pārdzīvojuma un gribas piepūles vienībā un izpaužas vērtībās, mērķos, ideālos un normās. Attieksmes ir viens no cilvēka būtības raksturojuma komponentiem (Špona, 2006, 57).

Attieksme ir indivīda viedoklis par lietu, parādību vai cilvēka rīcību. Tā var izpausties saskarsmē un izturēšanās veidā. Cilvēka attieksmes raksturu nosaka vērtīborientācija, no kuras viņš atvasina savas uzvedības normas (Puškarevs, 2001, 62)

Noturīgu attieksmju veidošanās pamats ir paradumi. Tie uzskatāmi par cilvēka automatizētu darbību, kas nostiprinās sistemātiskos vingrinājumos pieredzes uzkrāšanas procesā, zināšanu apguves un prakses vienotībā. Paradumu veidošanos stimulē pieaugušo dzīves pozīcija, paraugs, pārliecināšana, apkārtējā vide. Attieksmi, kas balstīta uz paradumiem,

sauc par paraduma attieksmi. Tātad var būt paraduma attieksme pret savu valsti, sabiedrību, kultūras vērtībām, darbu. Citiem cilvēkiem un pašam pret sevi (Špona, 2006, 57).

Attieksmes bērns apgūst ne tikai mērķtiecīgā audzināšanā, bet piesavinās arī, socializējoties sabiedrības vidē, kur uzturas (Puškarevs, 2001, 62).

Attieksmju apguve ir pakāpenisks process. Tā sākas ar uztveri (pozitīvi vai negatīvi stimuli). Pēc tam indivīds pieņem jeb veido savu attieksmi. Un tikai tālāk seko attieksmes praktiskā īstenošana darbībā, t.i., kā uzvedība (Puškarevs, 2001, 62).

Attieksmju apguves mehānisms ietver trīs komponentus:

1 – emocionālais elements (emocionālajam elementam ir ļoti būtiska nozīme, ietekmējot parauga pārņemšanu vai arī tā noridīšanu. Parauga jeb modeļa iedarbības emocionālais aspekts lielā mērā nosaka, ko savā uzvedībā pārņem bērns. Zināms, piemēram, ka bērns vairāk atdarina tieši sev simpatizējošā cilvēka rīcību),

2 – kognitīvais elements (kritiskajai domāšanai liela loma ir sākot no pusaudža vecuma),

3 – uzvedība kā praktiskā reakcija uz attieksmju objektu (to, kā bērns apgūst attieksmes un uzvedību, un to, kā šo procesu iespējams ietekmēt vēlāmā virzienā, palīdz izprast psiholoģiju. Ir trīs skaidrojumi jeb pieejas – sociālā, biheivioristiskā un kognitīvā pieeja) (Puškarevs, 2001).

Abpusēji aktīvas attieksmes cilvēku starpā sauc par attiecībām (Zelmenis, 2000).

Attieksmju struktūrā vairāk vai mazāk iekļaujas visi personības saturs elementi (Zelmenis, 2000):

1.tabula Personības saturs elementi

Personības saturs elementi	Raksturojums
Vajadzības un intereses	Pamats personības vērtīborientācijai. Tā nosaka objektu prioritāti un attieksmju raksturu
Zināšanas, paārliecība un prāts	Kopumā regulē attieksmju virzību un raksturu
Prasmes un iemaņas	Ietekmē cilvēka attieksmi pret darbu un dažādiem pienākumiem
Spējas	Ietekmē cilvēka attieksmi pret darbu un pašam pret sevi
Griba un paradumi	Nosaka attieksmju patstāvību un noturīgumu
Jūtu kultūra	Nosaka attieksmju ārējo izpausmi
Pašregulācijas sistēma	Iepriekš minētos kompleksus iesaista vienotā skatītā vērtēšanas procesā, ko izraisa radusies situācija

Noturīgu attieksmju kopums (sistēma) veido personības pozīciju pret apkārtni. Tās veidošana atbilstoši sabiedrības prasībām ir audzināšanas galvenais uzdevums (Zelmenis, 2000).

? Varam izdalīt trīs attieksmju veidus, kas visi ir savstarpēji iedarbīgi (Špona, 2006, 59).

Viena no izglītības funkcijām reizē ar zināšanu un prasmju apguvi ir audzināšanas funkcija, proti, vērtīborientācijas, attieksmju un uzvedības ietekmēšana pozitīvā virzienā (Puškarevs, 2001, 62).

Audzināšanas priekšmets ir cilvēka garīgi tikumiskā attīstība, kas izpaužas viņa ētiskajās attieksmēs pret pasauli, pret citu cilvēku un sevi (Špona, Čehlova, 2004).

V. Zelmenis uzsver, ka audzināšanas teorija pētī audzināšanas procesu vārds šaurākā nozīmē – kā personības attieksmju un pozīcijas veidošanos pret apkārtni (Zelmenis, 2000).

Audzinošo iedarbību sekmē ne tikai pedagoga organizētā tiešā un netiešā iedarbība, bet arī pedagoga personības ietekme uz bērnu, bērnu kolektīva un tā atsevišķu locekļu ietekme, kā arī bērna pašaudzināšanas ietekme uz bērna personības attīstību (Lieģeniece, 1999).

Sociālā pieeja attieksmju un uzmanības piesavināšanos skaidro ar sociālās vides ietekmi, bērna vērojot un imitējot citu cilvēku – pieaugušo vai bērnu – uzvedību. Imitācijai jeb atdarināšanai sevišķa nozīme ir agrajā bērnībā. 2 – 4 gadu vecumā bērns intensīvi socializējas, burtiski kopējot apkārtējo cilvēku uzvedību. Bērns vēro, uztver iespaidus, iekļauj tos savā atmiņā un precīzi atdarina (Puškarevs, 2001).

Bērnu personības attīstībā nozīmīgs aspekts ir emociju attīstība. Ja bērni atpazīst emocijas un prot tās regulēt, arī citos attīstības satura aspektos: gan intelektuālajā, gan gribas, gan sociālajā, viņi var veidot tālākas prasmes un attieksmes (Medne, 2015).

Saskarsme ir tiešs vai netiešs kontaktēšanās process, kura mērķis ir ir ietekmēt partnera uzvedību, emocijas, dispozīcijas (nostādnes un attieksmes), aktivitātes pakāpi un darbību (Omārova, 1998).

Uzvedība diagnosticēšanas materiāla ietvaros tiek saprasta kā indivīda rīcība, izturēšanās, uzvešanās, arī dzīvesveids kopumā, ko nosaka indivīda vajadzības, intereses, vides apstākļi konkrētā situācijā un tuvākajā apkārtņē vai plašākā sabiedrībā pieņemtās estētiskās, tikumiskās normas un etiķete. Uzvedību raksturo tās mērķi un līdzekļi. Uzvedībā iezīmējas noteiktas, ar indivīda dzimumu, vecumu, raksturu, nodarbošanos, pasaules uzskatu u.c. faktoriem saistītas likumakarības (VBTAI, 2016).

Sarežģītas uzvedības iemesli:

- attīstībai un izaugsmei noritot dzīves laikā, bērniem ir grūti tikt galā ar šīm izmaiņām;
- pozitīvas vienaudžu draudzības agrīnās bērnības klasē. Maziem bērniem, kuriem ir labas vienaudžu attiecības, ir tendence apgūt pozitīvu uzvedību, piemēram, sociālo kompetenci, motivāciju, uzmanību un neatlaidību. No otras puses, mazi bērni ar nelabvēlīgām vienaudžu attiecībām mēdz piedzīvot mazāku vienaudžu pieņemšanu un viņiem ir dažādas traucējošas iezīmes, piemēram, hiperaktivitāte un nespēja koncentrēties. Šādiem bērniem, salīdzinot ar tiem, kuriem ir labas vienaudžu attiecības, ir augstāks agresijas līmenis un daudz zemāks sociālās izmitināšanas un akadēmisko sasniegumu līmenis (International Education Studies; Vol. 12, No. 12; 2019).

Arī 2 – 3 gadīga bērna dzīvē notiek interesantas lietas un katra diena nāk ar jauniem impulsiem – bērnudārza bērnu satikšana, kaut kas jauns mūzikas un sporta nodarbībās, jaunas grāmatas un spēles grupā, kādam bērnam ir dzimšanas diena un tā joprojām. Arī katram bērnam ir savādāka attieksme pret notiekošajām lietām un bērns to izsaka ar emociju parādīšanu. Autores I. Kreišmane, R. Valgere un K. Gulbe izsaka savas domas par emocijām – tā ir personiska reakcija (pārdzīvojums, attieksme) uz ārējo un iekšējo kairinātāju iedarbību (Krejšmane, Valgere, Gulbe, 2000). Emocijas attēlo realitāti, bet tikai pārdzīvojuma veidā. Emocijas var pārņemt ne tikai bērna, bet jebkura pieaugušā organismu, kā rezultātā, cilvēks iesaistās uzdevuma veikšanā vai arī kļūst kā paralizēts. Kā norāda I. Kreišmane, tad emocijaizpaužas kā:

- pārmaiņas cilvēka uzvedībā – izteiksmīgas sejas muskuļu kustības, izteiksmīgas visa ķermeņa kustības, runas emocionālie komponenti (intonācija, skaņas stiprums un ritms);
- dažāda tipa pārdzīvojumi, komēs saucam par prieku, bailēm vai neieru;
- pārmaiņas organismā;
- izziņas zonas pārmaiņas.

D. Medne labi izskaidro, ka emocijas attīstās pēc vecumposmiem –

- 2 – 3 gadus vecu bērnu uzvedībā novērojami pirmie emociju vārdi, un viņi prot identificētun daļēji jau arī nosaukt tipiskās citu personu emociju izpausmes formas;
- Starp 2 – 4 gadiem ievērojami palielinās un, palielinoties vecumam, kompleksāks kļūst izteikumu biežums, kas attiecās uz iekšējiem (internāliem) stāvokļiem (Medne, 2015).

Bērniem pozitīvu emociju identificēšana un raksturošana ar vārdiem sagādā mazākas rūpes kā negatīvu emociju nosaukšana vārdos. Negatīvas emocijas izpaužas dusmu, baiļu un skumju veidolā. Prieks tiek izšķirts no negatīvām emocijām, kamēr bērns vēl ir zīdaiņa vecumā.

D. Medne (Medne, 2015) skaidro emocijas zināšanu un emociju regulēšanas attīstības posmus x. tabulā.

2.tabula Emociju zināšanas un regulēšanas attīstības posmi

Vecums	Emociju attīstīšanās / emociju zināšanas
Sākot no 2 gadu vecuma	Sekundārās apzinātās emocijas, kā kauns, apmulsums, lepnums, skaudība un vainas apziņa. Palielinās spēja identificēt un saprast emociju cēloņus.
Sākot no 3 gadu vecuma	Izpratne par prieku izraisošām situācijām (zināšanas, ka pozitīvi notikumi izraisa laimi). Grūtības nosaukt emocijas (uz kurām viņi reaģē adekvāti), viss ir vai nu laimīgs vai skumīgs.

No dotās tabulas varam secināt, ka bērns, sasniedzis trīs gadu vecumu, var noteikt, par kādu situāciju vai lietu, dzīvu vai nedzīvu būtni, izraisa smaidu, smieklus, labu noskaņojumu.

Kā skaidro D.Lieģeniece, tad jēdziena „mijiedarbība” ir specifiskā izpratne pētījumā. Pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanu un attīstību ietekmē mijiedarbības partneru (pieaugušais – bērns, bērns – bērns) vērtības. Mijiedarbība ietekmē bērna mācīšanos un socializāciju (Lieģeniece, 2007).

Dzīves sākumposmā (līdz 3 gadiem) izšķiroša loma bērna attīstībā ir vecākiem. Šis posms ir īpaši svarīgs. Pētījumi bērnu attīstībā ir parādījuši, ka bērna prāta spēju attīstības ierosmi lielā mērā ietekmē viņa personiskā izziņas pieredze pirmajos viņa dzīves gados. Viss atkarīgs no rosinājumiem bērna dzīves dzīves izšķirošajos gados (Špona, Jermolajeva, 2015). Vecāki ieņem galveno lomu bērna dzīvē un tādēļ viņi ir atbildīgi par visu, kas ar bērnu notiek vai nenotiek.

I.Freiberga un I.Priede uzskata, ka pieaugušā un bērna mijiedarbības procesa centrā tiek izvirzīts bērns un tā attīstība veselumā. Attīstība veselumā ir visu personības jomu vienlaicīga un līdzsvarota attīstības veicināšana, ņemot vērā personībai piemītošās individuālās vēlmes, spējas un intereses (Freiberga, Priede, 2007).

S. Bekova identificē trīs jomas, kurās bērni var mijiedarboties ar vienaudžiem. Tie ir -

- Kognitīvais lauks;
- Emocionālā sfēra;
- Personīgās motivācijas joma.

Turklāt bērna dzīvē ir trīs motivāciju grupas, un tās vienmēr ir savstarpēji saistītas. Taču dažādos bērnbības posmos viņu relatīvās lomas mainās un viena no tām uzņemas vadību. Pirmo motivāciju grupu motivē bērnu vajadzības dinamiskā darbībā, un tās parādās lomu

spēlēs pirmsskolas vecuma bērnu vidū. Bērns komunicē ar vienaudžiem, lai piedalītos spēlē, kas ir saistīts ar vienaudžu īpašībām(Bekova, 2019).

1.2. Bērna attieksmes veidošanās pirmsskolā

Rotaļa ir viens no nedaudzajiem darbības veidiem, ar kuru cilvēks saistīts visu mūžu. Atšķirīga ir tikai attieksme – bērnībā rotaļa ir nopietna nodarbošanās, vēlāk izklaide relaksācija (Dzintere, Stangaine, 2005).

Kā atzīmē D. Elkoņins un A. Leontjevs, tad rotaļai kā bērnu vadošai darbībai ir vairākas pazīmes:

- vadošajā darbības veidā attīstās jauni darbības veidi;
- veidojas jaunveidojumi un pārkārtojas atsevišķas psihiskās funkcijas;
- izmainoties bērna attieksmei pret apkārtējo pasauli. Izmainās arī rotaļas raksturs, tās kļūst arvien sabiedriskākas (Dzintere, Stangaine, 2005).

Labvēlīgas savstarpējās attiecības rotaļā nosaka bērna sociālā intelekta attīstības stadijas, kā arī liecina par grupas pozitīvu emocionālo vidi:

- bērna pašapziņas, empātijas, atsaucības, draudzīguma, taisnīguma, un citu pozitīvu rakstura iezīmju attīstību;
- bērna statusu un citu pozitīvu rakstura iezīmju;
- sociālo

(Dzintere, Stangaine, 2005).

(Norai raksturīgas uzvedības problēmas – vardarbīga saskarsmē ar vienaudžiem (knībj, kož, sit, skrāpē, u.c) un vardarbīga saskarsmē ar pieaugušo (knībj, kož, sit, skrāpē, utt.).

Uzvedības problēmu pamatā esošā palielinātā emocionālā spriedze var izpausties:

- ārējā (eksternalizētā) uzvedībā - bērns izturas izaicinoši, nepakļāvīgi, impulsīvi un pārāk aktīvi;
- iekšējā (internalizētā) uzvedībā - bērns kļūst trauksmains/nomākts, noslēdzas sevī un sūdzas par fiziskās veselības traucējumiem, piemēram, sāpēm, reiboņiem, gremošanas traucējumiem

Autors Ē. Kalvāns uzskata, ka agrajā bērnībā (1 – 3 gadi) vadošā darbība – priekšmetiski manipulējošā darbība, kas vērsta uz priekšmetu, telpas un formas izzināšanu. Bērns grib, lai pieaugušais būtu informācijas avots par nezināmo priekšmetu pasauli. Tādējādi bērna un

pieaugušā kopējo darbību ar priekšmetiem (rotaļu) rezultātā notiek viņu personību mijiedarbība, kas ietekmē bērna personības attīstību. Galvenie šī perioda psiķes jaunveidojumi ir valoda, uzskatāmi priekšmetiskā domāšana, tēlainā atmiņa un tīšā uzmanība (Kalvāns, 2018).

Autore G.Svence rasturojot junāko pirmsskolas vecumu, atklāj, ka psihologi par agrīno bērniību sauc bērna attīstību no 1 līdz 3 gadu vecumam. Šim periodam ir jāveltī vislielākā uzmanība, jo šajā laikā sāk attīstīties bērna personības galvenās kvalitātes, tādas kā ES koncepcija, pašvērtējums, saskarsmes prasmes un iemaņas, sociālās lomas uz atdarināšanas un empātijas pamata (Svence 1999).

Lai bērns varētu funkcionēt sociālajā vidē, pašrealizēties, būt labvēlīgās attiecībās ar vienaudžiem, grupā nepieciešams vienlaicīgi veicināt bērna kognitīvās, emocionālās un sociālās (uzvrdības, gribas) sfēras attīstību (Dzintere, Stangaine, 2005).

Bērna apmeklējot pirmsskolu, pamata nodarbošanās gan bērnudārzā, gan mājās ir rotaļa. Ar rotaļas palīdzību bērns sāk apgūt neuzspiestu mācīšanās procesu, saskatīt un iepazīt apkārtni, pasauli, iegūt sev svarīgas un nepieciešamas zināšanas, kā arī prasmes un iemaņas. Svarīga ir bērna pieskatīšanas vieta, vēl svarīgāki ir pedagogi un to darbības, kuri veido labu, adekvātu bērna vecumam, mācību vidi. Pieaugušajam ir jāprot komunicēt ar bērnu, iesaistīties dažādās spēlēs un rotaļās. Drošības izjūtu pirmsskolēnā sāk veicināt pieaugušā, skolotāja, emocionālā atzīšana.

2. Metožu un paņēmienu izpēte, kas veido attieksmes procesu, starp vienaudžiem pirmsskolas izglītības pirmajā posmā

2.1. Pētījumu metodes un to izvēles pamatojums

Pamatojoties uz pētījuma teorētisko daļu, autore izvirzīja darba hipotēzi – mācību procesā iekļaujošs darbs ar pirmsskolas vecuma bērniem, realizējot dažādus veidus, metodes un līdzekļus, paņēmienu, lai sniegtu vieglāku pozitīvas attieksmes veidošanās procesu pret vienaudžiem.

Pētījumu metožu izvēle:

1. Empīriskā pētījuma metode, lai noskaidrotu attieksmes veidošanās attīstības līmeni mācību procesā pirmsskolā bērnam pret bērnu, un, izstrādāju kritērijus, lai konstatētu attieksmes līmeni starp vienaudžiem.

Empīriskā pētījuma mērķis ir mācību procesā grupā pētīt divgadīgu un trīsgadīgu bērnu attieksmes veidošanos starp vienaudžiem pirmsskolas izglītības iestādē.

2. Pētījuma bāze – Rīgas X. pirmsskolas izglītības iestāde, X bērnu grupa, 1.posms, 15 audzēkņi

3. Izpētīt un noteikt 2-3 gadīgu bērnu attieksmes veidošanos starp vienaudžiem.

4. Izvēlēties un raksturot metodes, rotaļas un spēles, lai saprastu attieksmes veidošanās attīstību pirmsskolas vecuma bērnu starpā.

5. Apstrādāt iegūtos rezultātus, izdarīt savus secinājumus, nodrošināt datu statistisko apstrādi

Pētījumā tika izmantotas 2 metodes:

1. Empīriskā pētījuma metode - bērnu novērošana. Kā uzskata A.Špona, tad novērošana, eksperiments, pedagoģisko situāciju veidošana un analīze nodrošina jaunu zinātnisko faktu un sakarību iegūšanu kopā ar apstākļiem, kādi ir pedagoģiskajā realitātē (Špona, 2004, 90).

2. Pedagoģiskā darbība grupiņā, kurā tiks piedāvātas: rotaļas ar speciālām rotaļlietām, kustību rotaļas, saskarsmes rotaļas, rotaļas ar dziedāšanu un rotaļas ar pedagogu.

Rotaļas **veidi**, kurus izmantoju darbā:

- Pedagoģiskā darbība kopā ar bērniem;
- Bērnu darbība kopā ar vienaudžiem;
- Grupu un apakšgrupu darbība.

Rotaļu **līdzekļi** ar kuriem darbojas bērns vai kāds no pieaugušajiem:

- Rotaļlietas;

- Uzskates materiāls;
- Spēļu palīglīdzekļi;
- Attēli.

D.Dzinatre un I.Stangaine izdala trīs rotaļu iedalījumu tipus ar dažādiem rotaļu tipiem, no kuriem pārbaudīju:

1. Rotaļa, kas sākas pēc bērnu iniciatīvas – rotaļas eksperimenti (saskarsmes rotaļa; ar speciālām rotaļlietām);
2. Rotaļas un spēles, kuru iniciators ir pieaugušais – mācību spēles (kustību rotaļas; rotaļas ar dziedāšanu);
3. Tautas rotaļas – spēles vingrinājumi (sensomotorās: masāžas bumbiņas; šķirošanas komplekts; zirņu maisiņi).

Pirmajā grupā tiek iedalītas rotaļas, kas izpaužas kā īpašas bērnu pārdomas par apkārtni, dabu, sociālajām norisēm. Otrās grupas rotaļu iniciators ir pieaugušais, bet bērni, tās apgūstot, sāk spēlēt patstāvīgi, kas veicina viņu iniciatīvu. Trešajā grupā iekļautās rotaļas tuvina bērnus vispārcilvēciskajai pieredzei (Dzintere, Stangaine, 2005)

Novērošana – mērķtiecīga, sistemātiska indivīda vai grupas uzvedības apsekošana konkrētos apstākļos. Novērošana ir viena no psiholoģijas galvenajām metodēm. Novērošana paredz mērķtiecīgu uzmanības pievēršanu tiem uzvedības aspektiem, kas interesē pētnieku (Eglītis, 1999, 95).

I.Stangaine izšķir četras skolotāja novērošanas funkcijas:

- 1 – bērnu rotaļu novērošana, neiejaukšanās;
- 2 – bērnu dialīgu pierakstīšana;
- 3 – bērnu rotaļu analīze;
- 4 – uzdevumu izvirzīšana (Stangaine, 2015).

Lai uzzinātu bērnu attieksmes veidus pret vienaudžiem, novēroju bērnus viņu ikdienas vidē, bērnudārzā.

Kā skaidro Ē. Kalvāns, tad novērošana ir mērķtiecīga uzvedības īpatnību reģistrācijas metodika, kas parasti notiek novērojamajam ierastos apstākļos bez speciāli radītas situācijas vai citu faktoru iedarbības, kas provocē noteiktu uzvedību (Kalvāns, 2018).

Piekrītu V.Golubinas uzskatam, ka **pedagoģiskais novērojums** ir praktiski tiek vērotas dažādas bērna darbības (vadoties pēc vērojuma mērķa un uzdevuma, noteiktas pedagoģiskas parādības izpētes), pedagoģiskā procesa koriģēšanai (Golubina, 2007, 19).

Darba autore pētījumā izmatos **tiešās novērošanas** metodi:

- bērnu izturēšanos pret vienaudžiem:

- emocionālās prasmes,
- pašapkalpošanās iemaņas,
- sociālās un komunikācijas prasmes,
- koncentrēšanos un problēmu risināšanu, kur galvenais uzsvars tiek likts uz sociālajām – jebkura cilvēka attiecībām.

Pētījuma posmi:

1. Kritēriju izstrāde bērna attieksmes noteikšanai;
2. Bērnu novērošana pēc izveidotajiem kritērijiem;
3. Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība;
4. Bērna atkārtota novērošana pēc iepriekš izvirzītajiem kritērijiem;
5. Iegūto datu analīze, apstrāde, apkopošana un secinājumu izdarīšana.

Autores izstrādātos novērošanas kritērijus 2 – 3 gadīgiem bērniem pirmsskolas izglītības iestādē var aplūkot 1. tabulā. Pētījumā tika izmantoti kvantitatīvi rādītāji, kuri ir attiecīgi skaitliski noteiktiem rādītājiem punktos. Novērošanas kritēriju punkti tiek likti katram bērnam pie attieksmes veicināšanas līmeņa 1.pielikumā un 4.tabulā. Pēc attieksmes veidošanas līmeņa konstatēšanas un punktu salikšanas, beigās tiek aprēķināts bērna vidējais vērtējums – visi rādītāji tiek summēti un dalīti ar kopējo rādītāju skaitu – 29. Konkrētais vidējais vērtējums raksturo bērnu attieksmes veidošanas līmeni punktos pētījuma sākumā. Arī katram kritērijam tiek dots vidējais rādītājs, kuru iegūst summējot visu bērnu rādītājus un iegūto summu izdalot ar kopējo rādītāju summu – 15. Kritēriju vidējais rādītājs sniedz skolotājam priekšstatu par konkrētām skolotāja plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem.

3.tabula Novērošanas kritēriju skaidrojums pēc punktu skaita.

Punktu skaits	Novērošanas kritēriju skaidrojums
1 punkts	Darbošanās izpildei nepieciešama skolotājas palīdzība vai aukles atbalsts. Bērna darbība vienatnē / bērnu grupā nav novērojama. Aktīvi nepiedalās dienas ritmā, rotaļnodarbībās, pedagoga organizētajās darbībās.
2 punkti	Dažu posmu izpildīšanai ir nepieciešams atgādinājums atcerēties mērķi, mudinājums no skolotāja puses. Reizēm rīcība pasīva, reizēm aktīvāka.
3 punkti	Darbošanās ir veikta līdz galam, darba process noritējis patstāvīgi un rādītāji bieži ir izteikti. Enerģiski piedalījies aktivitātēs visas dienas garumā. Bērns ir atvērts visam jaunajam, ko skolotājs piedāvā. Izpilda norādītos noteikumus, veic aktivitātes, lai sasniegtu mērķi.

Autores izstrādātos attieksmes attīstības līmeņu diagnosticējošos rādītājus 2 – 3 gadīgiem bērniem pirmsskolas izglītības iestādē var aplūkot 2. tabulā. Raksturoti ir trīs līmeņu tipi – zems, vidējs un augsts. Autore, pēc saviem uzskatiem un pārlicības, pēc bērnu

novērošanas, piešķir katram bērnam konkrēto līmeni. Līmenis tiek noteikts pēc punktu skaita. Precīzu 15 bērnu attieksmes veidošanās līmeni perioda sākuma var aplūkot 1.pielikumā.

4.tabula Attieksmes attīstības līmeņa raksturojuma notekšanas rādītumi

Līmeņa tips	Punktu skaits	Attīstības līmeņa raksturojums
Zems līmenis	1 – 1,9	Bērns nemaz netiek galā ar skolotāja ierādīto / pēc paša iniciatīvas paņemto uzdevumu vai tiek galā tikai ar pieaugušā līdzdalību – palīdzību, skaidrojumiem, paraugiem.
Vidējs līmenis	2 – 2,5	Bērns ar uzdevumu tiek galā patstāvīgi, nepieciešams tikai darbības skaidrojums. Pēc papildus informācijas, parauga, darbs tiek veikts labi.
Augsts līmenis	2,6 - 3	Bērns ar uzdevumu tiek galā bez pedagoga iejaukšanās, ir precīzs. Reizēm, pēc pedagoga nelieliem izteikumiem, tiek veiktas mazas rīcības izmaiņas.

2.2. Pirmsskolas vecuma bērnu (2-3 gadi) attieksmes raksturojums pētījuma sākumā

Lai saprastu bērnu, iepazītu tā raksturu, tika veikts vērojums par bērnu attieksmes paušanu pret vienaudžiem un to raksturīgākajām iezīmēm – par komunikāciju, sadarbību, uzvedību.

Bērnu attieksmes līmenis tika novērots pētījuma sākumā: 2024.gada aprīļa sākumā. Diagnostika tika veikta 2-3 gadīgu bērnu grupā, 15 bērnu sastāvā, no kuriem 8 meitenes un 7 zēni. Grupā ir 3 krieviski runājoši bērni. Mācību gada sākumā 11 bērnu grupas sastāvam pievienojās 4 bērni. Vērojuma procesā, bērni tika novēroti no malas. Autore aktīvi iesaistījās novērojuma īstenošanā un novērojuma organizatoriskajā darbībā. Novērojumus par bērna attieksmi pret vienaudžiem skatīt 3.tabulā.

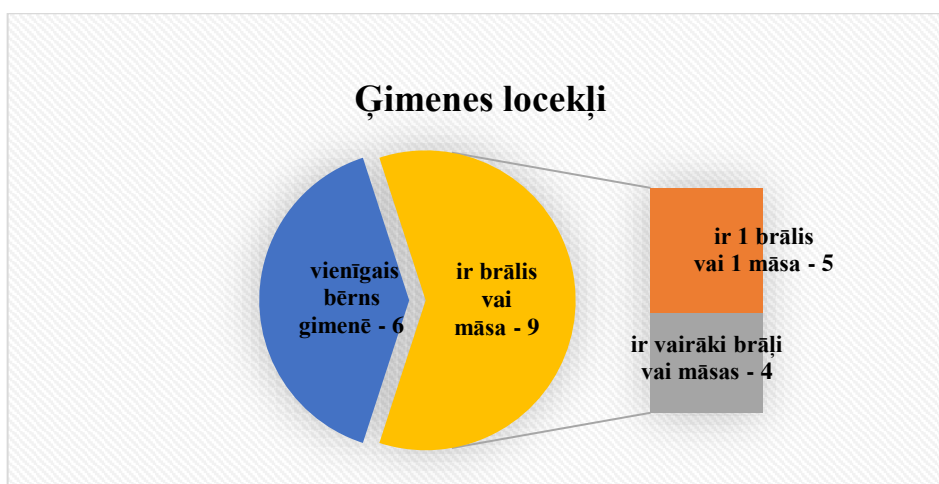
5. tabula Novērojumi par bērna attieksmi pret vienaudžiem pētījuma sākumā

Nr.p.k.	Bērna vārds, vecums	Bērna attieksme pret vienaudžiem pētījuma sākumā
1.	Ārons 3., 2	Neizrāda negatīvās emocijas, pēc sejas izteiksmes var noteikt, kad ir labs / slikts noskaņojums. Izrāda vēlmi darboties bērnu grupās, spēlēties, rotaļāties kopā ar citiem. Lomu spēlēs izvēlas suņa lomu – skaļi rej, skrien apkārt bērniem. Negatīvi novērtē dalīšanos ar mantām un neizrāda interesi kādam palīdzēt (vākt mantas, apģērbties, utt.). Mazrunīgs, tādēļ nevar īsti komunicēt ar bērniem, bet patīk iesaistīties kopīgās rotaļās.

2.	Dominiks, 3., 1	Veidojas attiecības ar visiem grupas biedriem – iesaistās meiteņu, zēnu spēlēs gan iekšā, gan ārā. Prot atrast draugus, jo runā par jebkuru tēmu. Izpalīdzīgs – palīdz meitenēm uztaisīt māju, izcept lielu smilšu kūku, spēlē lomu rotaļas, zēniem – izveido auto trasi. Pozitīvi aktīvs, cenšas nedarīt pāri bērniem, bet neuztic savu mantu kādam citam. Ja kāds raud, cenšas nomierināt, paglāstīt galvu, matus. Pozitīvi sadarbojas ar grupas biedriem, ja nepieciešams, prot sevi aizstāvēt, jo ir aktīvs puisis. Pavada laiku ar sev tīkamiem cilvēkiem, uztur kontaktu ar bērniem. Nevar pats apgērbties un noģērbties. Ir 2 vecāki brāļi.
3.	Elza, 3., 2	Atvadīšanās no vecākiem rada emocionālu pārdzīvojumu. Veic dažādus uzdevumus, darboties kopā ar kādu bērnu. Reizēm dalās ar mantām. Ja ir pievērsusi uzmanību savam nodarbošanās veidam, tad to arī viena pati atrisina. Bieži palīdz apģērbties pārējiem bērniem. Ir jaunāks brālis.
4.	Kristīne, 3., 2	Aktīva, sabiedriska, atvērta sarunām. Ātri uztver mācību procesā uzdotos darbus, reizēm klusa, izpalīdzīga, spēlējas ar rotaļlietām – dara to patstāvīgi, netraucējot citus. Labi izprot grupas noteikumus. Runā pilniem teikumiem - izsaka vajadzību, darbību, domu, ko darījusi/ turpmāk vēlas veikt. Izrāda interesi par grupā notiekošajām aktivitātēm. Ir vecāka māsa un brālis.
5.	Odrija, 3., 2	Izpalīdzīga, klusa, ienākot no rīta grupā - kautrīga, bet, kad iejūtas grupas vidē ar bērniem, paliek skaļāka. Neatļaidīga, darbīga, izteikta atbildības sajūta pret mazākajiem biedriem, nepatīk pārmaiņas grupas vidē, ir patstāvīgs bērnu loks, ar kuriem kopā darbojas.
6.	Lauma, 3., 2	Draudzīga, gudra, izpalīdzīga, runātīga. Viegli pārdzīvo bērnudārza slodzi. Aktīva - piedalās pedagoga rīkotajās aktivitātēs. Viegli piemērojas jauniem apstākļiem. Reizēm – pastāv un padomā par situāciju, iesaistās visās rotaļās. Ļoti plašs vārdu krājums - zina dzīvniekus, kokus, kurus pārējie vēl nezina. Neapzināta grupas līdere. Izprot grupas noteikumus – aizrāda bērniem, kuri neatceras noteikumus. Ir vecāka māsa un brālis.
7.	Otto, 3., 2	Reizēm skaļš, reizēm kluss – atkarīgs no rīta noskaņojuma, diezgan ātras garastāvokļa maiņas. Draudzīgs, tiešs, nepacietīgs. Stāsta dažādus brīnumainus stāstus – tendence pārspīlēt. Reizēm grūti valdīt pār sevi. Enerģisks, dedzīgi ķeras pie jebkura darāmā darba, uzdevuma kopā ar bērniem, skolotājam.
8.	Deniss, 3., 1	Labi runā un saprot latviešu valodu (krievvalodīgs). Dzīvespriecīgs, optimistiski noskaņots visās situācijās, salīdzinoši viegli pārvar grūtības, viegli piemērojas jauniem apstākļiem, aktīvs, skaļa balsis. Pret svešiniekiem pozitīvi noskaņots. Bieži nenoved iesākto darbu (zīmēšana, spēles un rotaļas) līdz galam. Ātra emociju maiņa. Pozitīvi uztver pedagoga ieteikumus, kas attiecas uz bērnu savstarpējām attiecībām.
9.	Edvards R., 3., 2	Draudzīgs, priecīgs, dažreiz spēles laikā nepārlicināts un izpaužas samierināšanās tendence, telpā salīdzinoši kluss, bet laukā ar draugiem – skaļš, reizēm uztraukts apstākļu maiņas, bērnu kļedzienu dēļ. Ja grupā maz bērnu, tad zīmē, jo nevar atrast citu darbību vai draugu. Ja iegrimis darbā, nepatīk, ka traucē. Ir jaunāka māsa.

10..	Megana, 2., 8	Aktīva, kustīga, izpalīdzīga, vienmēr grib rotaļāties ar grupas biedriem. Vārdu krājums mazs, bet vēlas izteikties, lai kāds klausās. Parādās arī savs viedoklis – gribu, negribu. Nepacietīga – nevar sagaidīt savu kārtu. Ar aizrautību seko līdzī stāstiem un pasakām. Žēlo, ja kādam ir nodarīts pāri. Ir vecāka māsa.
11.	Mišele, 3	Saprot latviešu valodu (krievvalodīga), rodas konflikti rotaļlietu dēļ. Apvainojas, ja uzdevumu, darbību nedara pati pirmā. Labi apgērbjas, izgērbjas, uzvelk apavus. Vienai pašai patīk skatīties grāmatas, vērot attēlus, ilustrācijas. Lasa pasakas skaļā balsī (savs teksts) gan sev, gan citam bērnam. Vēlēšanās darīt visu pēc saviem noteikumiem. Ir vecāka māsa.
12.	Rūdolfis, 2., 10	Kluss, pieklājīgs, fiziskajās aktivitātēs - mierīgs. Kautrīgs jaunās, nepazīstamās situācijās, lēni tām pielāgojas. Vārdu krājums mazs, bet daudz ko saprot. Nedalās ar rotaļlietām. Skatās grāmatas, iesaistās rotaļās, bet tikai kopā ar pieaugušo. Neizprot grupas noteikumus. Diezgan intraverts.
13.	Enija, 3., 2	Aktīva, skaļa, runātīga, patīk atdarināt pedagogu, bērnus. Pamāca vienaudžus, izskaidro noteikumus. Plašs vārdu krājums – izsaka visu, ko domā par dzīvām/ nedzīvām būtnēm, dabu, situācijām. Runā ar jebkuru cilvēku. Grūti koncentrēties rotaļām, patstāvīgajam darbam. Ir jaunāks brālis.
14.	Nora, 2., 11	Noslēgta, konfliktos – skaļa, neuzticas nevienam bērnam. Ļoti trauksmaina uzvedība. Reizēm atsaucas uz savu vārdu. Vārdu krājums – mazs. Neiesaistās dienas aktivitātēs. Reti vēlas komunicēt ar grupas biedriem, bet rotaļās, spēlēs grib piedalīties, to dara ar prieku. Kļūst nemierīga, ja nevar apmierināt savas prasības. Biežas konfliktsituācijas, kuru rezultātā kliec un kļūst agresīva pret grupas biedriem. Nepievērš uzmanību grupas noteikumiem. Ja bērns, skolotāja ko nesaprot, parādās tendence uz dusmu lēkmēm. Ir 2 vecākas māsas.
15.	Henrijs, 2., 10	Kluss, mierīgs, maz runā. Vārdu krājums mazs, bet saprot apkārtējo sacīto. Reti vēlas komunicēt ar grupas biedriem. Vēlas piedalīties rotaļās, spēlēs. Lēnām iejūtas grupā un saprot, ko drīkst/nedrīkst darīt. Reti meklē citu bērnu palīdzību, ar visu cenšas tikt galā pats. Satraucas, ja cits paņem viņa mantu.

Autore, veicot bērnu novērošanu, konstatēja, ka vislielākās grūtības rotaļājoties bērniem sagādāja savstarpēja saskarsme, dalīšanās ar visa veida mantām, grupas noteikumu izpratne, sadarbība ar vienaudžiem tieši runājot. Iemesls konfliktiem varētu būt - rotaļlietas grupā ir par maz bērnu skaitam. un tādēļ bērni nespēj tās sadalīt. Nekādu grūtību nesagādāja bērnu iesaiste darbībās, kas tika veiktas grupā – lomu rotaļas, ēdienreizes, mūzikas nodarbības, atrašanās laukā, logopēda apmeklējums, kā arī sporta nodarbības ārpus grupas telpām. Domāju, ka bērniem (Ārons, Nora) uztvere vēl ir dominējoša tieši runas attīstībā, jo bērni saprot, ko no viņiem prasa un saka, bet atbildei tiek izmantots mazs vārdu skaits.

1. attēls. Bērnu ģimenes stāvoklis

Bērni, kuriem ir vecākas māsas vai brāļi, ir jau apguvuši prasmi spēlēties un sevi aizstāvēt, jo mājās jau ir lielāki bērni un tie iemāca pozitīvu / negatīvu uzvedību, attieksmi pret citiem bērniem, kā izturēties pret pieaugušajiem. Vecākie bērni labvēlīgi ietekmē jaunāko bērnu valodas attīstību – savstarpējā saruna notiek arī brāļu / māsu vidū. Reizēm rodas arī sāncensība bērnu starpā, ko pieaugušais nepēj novērst. Tajā pat laikā, sāncensība var padarīt bērnus mērķtiecīgākus, centīgākus, iespējama motivācija mācīties darīt ko jaunu un patīkamāku. Tiem bērniem, kuriem ir mazāki brāļi vai māsas, reizēm jūtas nedaudz atstumti – jo lielākā vecāku uzmanība tiek pievērsta jaunākajai atvasei. Bet ir vairāki faktori, kas ietekmē bērna uzvedību'. Liela nozīme ir vecākiem – kā uztver bērnu, iesaistās spēlēs un rotaļās, ir atvērts sarunai par visu, uzklausa bērna teikto, u.c.

Attiecīgi novērojumi tika veikti arī autores pirmsskolas grupā – bērni, kuriem ir brāļi / māsas daudz ātrāk un vairāk uztver jaunu informāciju, māk ar to apieties, ir draudzīgāki pret vienaudžiem, strauji neapvainojas uz bērniem, skolotāju, arī veido attiecības ar citiem grupas biedriem. Dotos rādījumus var redzēt 1.attēlā.

Pirmsskolas skolotāja X. grupā, kā būtiskāko grupas organizācijas metodi pielieto rotaļnodarbību. Arī darba autore, veicot eksperimentu, izmanto spēli kā veidu attieksmes veicināšanas notriekšanai pret vienaudžiem.

Bērni rotaļājas un spēlējas :

- visi kopā,
- pa pāriem,

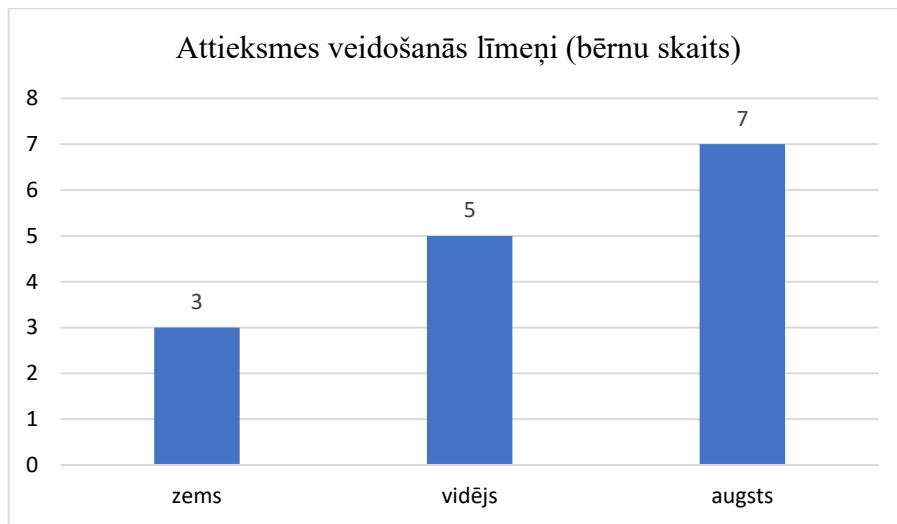
Skolotāja plāno rotaļnodarbības gan telpās, gan ārā - grupas laukumā, lai bērni sasniegtu plānoto rezultātu. Pirms bērnu novērošanas darba autore sastādīja novērošanas plānu, kurā tika ietverti divi savstarpējās saskarsmes veidi-

- bērns pret skolotāju, bērnu uzvedībā,
- bērns pret bērnu (attieksmē pret vienaudžiem).

Bet autore veica

6. tabula Attieksmes veidošanas līmenis 2 - 3 gadīgiem bērniem perioda sākumā

	Orientācija uz pieaugušo	Bērns spēlējas ar citiem bērniem	Bērns mēģina palīdzēt citiem bērniem	Sadarbība ar sava vecuma bērniem	Prot sevi aizstāvēt	Vārdiski vai ar darbību vērsas pie citiem	Kopā	Vidējais
Ārons	1	1	1	2	2	2	9	1
Dominiks	2	2	2	3	3	3	15	2
Elza	3	2	2	3	3	2	15	2
Kristīne	3	3	2	3	2	3	16	3
Odrija	3	3	3	3	3	3	18	3
Lauma	3	3	3	3	3	3	18	3
Otto	3	3	2	3	3	3	17	3
Deniss	2	2	2	2	3	3	14	2
Edvards	2	3	2	2	3	3	15	2
Megana	2	2	2	2	2	2	12	2
Mišele	3	2	2	2	3	3	15	2
Rūdolfs	2	2	2	2	2	2	12	2
Enija	3	3	3	3	3	3	18	3
Nora	1	1	1	1	1	2	7	1
Henrijs	2	1	1	2	2	2	10	1
Kopā:	35	33	30	36	38	38	-	-
Vidējais:	2	2	2	2	2	2	-	-

2. attēls Diagnosticējamie rezultāti 2 – 3 gadīgu bērnu attieksmes veidošanās pret vienaudžiem pētījuma sākum

Diagnostikas rezultāti parāda, ka no 15 grupas bērniem augsts attieksmes līmenis pret vienaudžiem ir 8 bērniem; 5 bērniem – vidējs attieksmes līmenis pret vienaudžiem; 2 bērns ir ar zemu attieksmes līmeni pret vienaudžiem. Autore apkopoja rezultātus par bērnu attieksmēm pret vienaudžiem:

Bērns spēlējas ar citiem bērniem:

- bērni vēlas darboties kopā - rotaļāties, skatīt grāmatas, grābt lapas, šķūrēt sniegu, cept smilšu kūkas, u.c. (*visi bērni, izņemot Noru un Henriju*);
- bērns ir noskaņots optimistiski, labā garastāvoklī un piedalās rotaļās un spēlēs (*Dominiks, Odrija, Lauma, Edvards L., Deniss, Edvards R., Megana, Mišele, Enija*);
- neprot sagaidīt savu rindu, katrs grib būt pirmais rotaļās, spēlēs, ikdienas situācijās (*Megana, Nora, Henrijs*);
- prot sagaidīt savu kārtu, lai arī stāv rindā / grupā ir daudz bērnu (*Odrija, Megana*);
- bērns nevēlas vai nevar nosaukt ikdienišķas lietas, priekšmetus, dzīvniekus, darbības (*Ārons, Nora*).

Bērns mēģina palīdzēt citiem bērniem:

- Ja kādam nodarīts pāri, cenšas nomierināt, žēlot, paglāstīt galvu, matus, rodas līdzpārdzīvojums (*visi, izņemot Ārons, Nora, Henrijs*);
- Draugs vai skolotājs palīdz saģērbties gan pēc gulēšanas, gan ejot laukā (*Ārons, Megana, Rūdolfo, Nora, Henrijs*);

Konflikti, strīdi rodas galvenokārt rotaļlietu dēļ –

- neprot dalīties ar līdzpaņemtajām mantām un spēlēm un lietām, kuras atrodas grupā (*Ārons, Dominiks, Kristīne, Edvards L., Edvards R., Rūdolfo, Nora, Henrijs*);
- mācās dalīties ar rotaļlietām (*Elza, Deniss, Megana, Mišele*);
- vienojas par sev tuvu rotaļlietu dalīšanos ar bērniem un mācās palūgt bērniem rotaļlietas, grāmatas u.c. lietas un pateikt “Paldies!” (*Odrija, Lauma, Enija*);

Sadarbība ar vienaudžiem:

- neprot / nesaprot, ka var sadarboties ar pārējiem, bieži sūdzas, lai gan pats situācijā nav iesaistīts (*Nora*);
- bērni rotaļājas pa divi, trīs grupās un mēģina risināt konfliktus, ja tie radušies, savā starpā (*Dominiks, Deniss, Lauma, Kristīne, Odrija, Enija*);

- ikdienas situācijās, spēlēs un rotaļās darbojas kopā ar draugiem (*Dominiks, Lauma, Odrija, Kristīne*);
- draudzīgs - ir kopīgas intereses ar zēniem, meitenēm (*Kristīne, Lauma, Odrija, Otto, Edvards, Enija, Dominiks, Deniss*);
- izrāda interesi par mūzikas nodarbībām, kuras notiek grupā, par svinamiem svētkiem (*visi bērni*);
- paši sāk darbību grupas centriņos (*Ārons, Daniels, Elza, Kristīne, Lauma*).

Prot sevi aizstāvēt:

- raud, ja nepieciešamo mantu (rotaļlietu, sporta bumbu, krēslu, utt.) no bērna nevar iegūt uzreiz (*Nora, Enija*);
- saprotot, ka mantu neiegūs no biedra, sāk meklēt jaunu priekšmetu (*Rūdolfs, Deniss, Dominiks, Lauma, Kristīne*).

Vārdiski vai ar darbību vēršas pie citiem, lai iztektu vajadzību:

- ļoti slikti saprot un nespēj savstarpēji vienoties ar bērniem (*Nora*);
- saprot, ka var savstarpēji vienoties bez strīdiem, kaušanās (*Deniss, Dominiks, Lauma, Odrija, Enija, Kristīne, Edvards, Rūdolfs*).

Vērojuma laikā netika veikta vecāku anketēšana. Pēc autores domām, bija svarīgi uzzināt, apkopot informāciju tikai par grupas bērniem, vienaudžiem, jo, kā uzsver A.Sorokina, mazie bērni paši nevar organizēt un vadīt rotaļu, viņi nevar realizēt uzdevumu un rotaļas dabības atbilstoši saturam, nevar patstāvīgi ievērot noteikumus (Sorokina, 1970, 10).

Atbildēt uz jautājumu un rast iemeslus, kādēļ bērniem ir tik dažādi rādītāji attieksmes veidošanās līmeņos, var būt ļoti daudz. Vadošā darbība 2 – 3 gadīgiem bērniem ir spēle un rotaļa. Bērni drīkst ienest grupā līdzpaņemto mantu, tādēļ rodas konflikti par personīgo mīļmantiņu.

Skolotāja jau no mācību gada sākuma, bērnam ienākot grupā, piekopa noteikumu, ka ir jāsasveicinās ar viņu - pasakot "Labrīt!", paraudot uz pleca, paspiežot roku, sasveicināties, kā bērnus vēlas. Uzskatu, ka priekšlikums ir pozitīvs, jo rodas tuvākas savstarpējās attiecības.

2.3. Pētījuma procesa apraksts, apstrāde un rezultāti

Uzsākot darbību, rotaļas tika veiktas iekštelpās, bet vēlāk arī laukā, pagalmā. Vēroju bērnus gan iekštelpās, gan ārā – viņu savstarpējās attiecības – komunikāciju, saskarsmi, attieksmi vienam pret otru, uztveri. Ar autores piedāvātajām rotaļām var rosināt pozitīvas attieksmes veidošanos pret grupas biedriem, vienaudžiem.

Autore, rotaļdarbības sākumā, izvirza darbības veidus, ar kādiem bērni varētu sasniegt pozitīvu attieksmes veidošanās procesa rezultātu. Tika izvirzīti grupu nodarbību, kā arī daži individuālās darbības uzdevumi, un tie ir:

- pirkstiņrotaļas,
- konstruēšana ar Lego materiāliem,
- spēles un rotaļas pa pāriem un grupās,
- kopīga zīmēšana un netradicionāla krāsošana uz tapetes,
- darbošanās ar dabas materiāliem (zīles, čiekuri, kastaņi, rielsti),
- dažādu mākslinieciņu darbu radīšana, lai noformētu, dekorētu grupas logus (sienas, durvis).

Autore veidoja savus materiālus, lai varētu izmantot bērnu darbībā un lai bērniem būtu interesanti un aizraujoši pavadīts laiks ar saviem biedriem.

Piedāvāju sociālās spēles, kas tika izmantots, lai uzlabotu attieksmes veidošanu un kuras tika vadītas ar darba autores kā skolotājas piedalīšanos 7.tabulā. Rotaļās skolotāja var mainīt gaitu, noteikumus, darbības veidu vai materiālus pēc saviem ieskatiem.

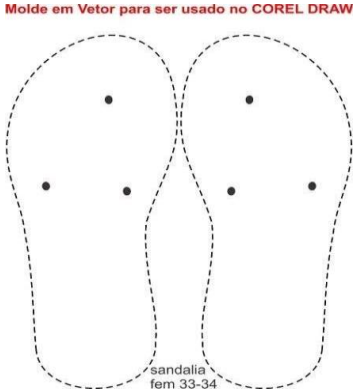
Nodarbību, lūdzu skatīt 2. pielikumā.

7.tabula Sociālās spēles

Sasniedzamais rezultāts	Materiāli	Spēles, rotaļas gaita
Veicināt sadarbības prasmes. Vingrināties darboties grupā. Attīstīt prasmi komunicēt.	Kartiņas, uz kurām uzlīmēts viens apģērba gabals (ziemas vai vasaras sezonas).	“Ziemas (rudens/pavasara/vasaras) apģērba vilkšana” Bērniem jāsadzīvo apģērba kartiņas pareizā ģērbšanās secībā – no žurnāliem esmu izgriezusi, uzlīmējusi uz cieta papīra un ielaminējusi apģērba foto. Bērniem ir jāsaliek ģērbšanās rituāls pareizā secībā. Darbs grupās.

<p>Emocionālā kontakta uzturēšana ar bērniem.</p>		
<p>Vingrināties darboties pārī.</p> <p>Attīstīt prasmi komunicēt.</p> <p>Emocionālā kontakta uzturēšana ar pārējiem bērniem.</p>	<p>Izprintētas (A5) un uz bieza papīra uzlīmētas, ielaminētas kartiņas ar drēbju attēliem un bērnu apģērba gabaliem.</p> <p>Pārgrieztas uz pusēm.</p>	<p style="text-align: center;">“Atrodi savu apģērbu”</p> <p>Kartiņas ir pārgrieztas uz pusēm un katrs bērns no groziņa paņem vienu kartiņas pusīti. Kartiņas otrā pusē ir uzzīmēts attēls, kurš jāsameklē. Uzdevums: atrast savai kartiņai otru tādu pašu kartiņas pusi, lai sanāktu vesels apģērba gabals (bērnam ir jāiet pie katra bērna un jāsaliek kopā attēls). Darbs visiem kopā. Pirms spēles, bērni mēģina atpazīt apģērba gabalus, kurus rādu, saliktus kopā no divām kartiņām, šalīdzināšanai – īstais apģērbs.</p> <p>2. variants – ir divas vienādas kartiņas. Bērns izlozē savu kartiņu un meklē, pieejot pie katra bērna, kuram ir tāda pati kartiņa (foto no personiskā arhīva).</p>
<p>Veicināt prasmi uzticēties grupas biedram.</p>	<p>Savs apģērbs.</p>	<p style="text-align: center;">“Lūdzu, aizvelc man jaku”</p> <p>Bērns uzvelc savu jaku (bikses, kleitu, utt.) un otrs bērns aizpogā pogas, aizvelk rāvējslēdzēju, aizsien apģērbu. Darbs divatā.</p>
	<p>Mūzikas atskaņotājs, bērnu mūzikas disks; spēles vadītājs</p>	<p style="text-align: center;">“Diena un Nakts”</p> <p>Vienu no rotaļas dalībniekiem izvēlas slolotāja (izlozē) par vadītāju. Pārējie bērni brīvi izvietojas pa visu spēles laukumu. Pēc vadītāja sauciena “Diena!”, (skan mūzika) visi dalībnieki sāk rosīties, skriet vai dejot pa spēles laukumu. Līdzko vadītājs iesaucas “Nakts!”, (mūzika apklust) dalībnieki sameklē pūlī savu draugu (ar tuvāk stāvošu bērnu sadodas rokās, uzliek plaukstu uz pleciem, u.c.) un sastingst. Vadītājs pārlicinās, vai kāds no bērniem nekustas. Bērns, kurš pieķerts kustamies, iet par spēles vadītāju.</p> <p>Izmēģinājām dažādus spēles variantus:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • skaitīju skaitāmpantiņus un vienā brīdī apklusu; • vilku rokās (savās un bērna) cimdsus, sēju savas kurpju šnores (silts laiks); • metu pret zemi basketbola bumbu; • veidoju sniega pikū, kad izveidoju – stop!; utt.
	Savs apģērbs.	<p align="center">“Mainās vietām tie, kuriem ir...”</p> <p>Bērni nostājas aplī vai paralēlās līnijās. Vadītājs saka: ”Mainās vietā tie, kuriem apģērbā ir sarkana krāsa!”. Bērni prātīgi pamet savu vietu un mēģina atrast kādu citu. Vadītājs var vērsties pie bērniem ar dažādiem jautājumiem, piemēram, - “Kuriem garšo konfektes? Kuriem patīk sporta nodarbības? Kuri ir ļoti ātri?” utt.</p>
	Mikseris, tosteris, mīkstā matiņa “Zilonītis”.	<p align="center">“Mikseris, tosteris vai zilonis”</p> <p>Bērni stāv aplī, skolotājs - apļa vidū. Skolotājs saka /parāda mikseri - bērni izstiepj taisni priekšā abas rokas, kustina plaukstas locītavas un griežas ap savu asi. Tosteris – bērni sadodas rokās un lēkā apkārt vadītājam. Bet ja vadītājs saka / parāda “Zilonis” – bērni ar rokām rāda vai nu ziloņa snuķi (viena izstiepta roka priekšā degunam, plauksta vērsta uz leju) vai ausis (abas rokas, saliektas elkoņos, paceltas pie ausīm).</p>
	Paplāte un dažādi priekšmeti (kastanis, krāsainie zīmuļi, veļas knaģis, un citi).	<p align="center">“Galda spēle”</p> <p>Priekšmetus (tik, cik vēlas) novieto uz paplātes un lūdz spēles partnerim tos iegaumēt. Tad viņš iziet no grupas (pagriežas ar muguru pret spēles laukumu), bet tu vienu priekšmetu noņem nost. Kas spēletājs atgriežas, jautā viņam: “Uzmini, kura priekšmeta trūkst?” Spēli var izmantot ar dažādu daudzumu priekšmetu.</p>
	Magnetofons, CD, savas kurpes, kas uzvilktas kājās.	<p align="center">“Katram savs”</p> <p>Sākumā skolotājs izlozē spēles vadītāju. Visi dalībnieki novelk vienas kājas kurpi, un noiek vienā kaudzē. Uzliek rokas cits citam uz pleciem / apliek ap vidukli un iet pa apli ap kurpju kaudzi. Kad spēles dalībnieks dod komandu”Sākt” / izslēdz mūzku, visi skrien pēc savas kurpes. Tas, kurš pirmais atrod savējo un uzvelk kājās, ir uzvarējis.</p>
	Skolotājas un bērnu dziedāšana	<p align="center">“Mūsu aplis”</p> <p>Bērni un skolotāja sastājas aplī, sadodas rokās un dara, rāda kustības, ko ir izdziedājuši vai izdomājuši kopā. Pēc katra panta dzied piedziedājumu. <i>1. pants:</i> Mūsu aplis liels, liels, liels! (2x) <i>Piedz.</i> Pēc otras reizes, bērni stāv uz vietas un grozot galvu uz labo pusi un saka: “Labu dien`!” , tad uz kreiso pusi: “Labu dien`!” (2x)</p>

		<p>2. <i>pants</i>: Mūsu aplis mazs, mazs, mazs; (2x) 3. <i>pants</i>: Mūsu aplis tip, tip, tip; (x2) 4. <i>pants</i>: Mūsu aplis zemu, zemu; (x1) Mūsu aplis augstu, augstu; (x1) 5. <i>pants</i>: Mūsu aplis šūpojas; (x2)</p>		
	<p>Ielaminētas, izgrieztas papīra čības.</p>	<p style="text-align: center;">“Papīra čības”</p> <p>Katrs bērns paņem savas, divas izgatavotās kopā ar vecākiem papīra čības (izkrāsotas un izgrieztas, varbūt ielaminētas). Sastājamies aplī, lai varam aizsniegt blakus stāvoša bērna galvu, ceļus, vēderu, utt. Katru reizi, kad izpildījām rotaļu, bērni stāvēja dažādos sastāvos – pa divi, pa trīs, pa četri, utt.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p style="text-align: right; font-size: small; color: red;">Molde em Vetor para ser usado no COREL DRAW</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">sandalia fem 33-34</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Viena čība, otra čība. Abas gaisā lidinās,</p> <p>Bet, kad uzpūš vējiņš mazs, Tev uz galvas uzlaižas!</p> <p>(Tev uz pleciem nolaižas, Tev uz ceļiem nolaižas, utt.).</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p><i>Izstiept vienu roku priekšā, izstiept otru roku priekšā. Abas rokas pcelt gaisā un papurināt plaukstas ar čībām.</i></p> <p><i>Sāk kustināt abas rokas plecos. Labās rokas čību piespiest labajā pusē stāvošā bērna galvai, bet kreisās rokas čību – kreisajā pusē stāvošā bērna galvai.</i></p> <p><i>Čības novieto uz otra bērna pleciem. Čības novieto uz otra bērna ceļiem.</i></p> </td> </tr> </table>	<p>Viena čība, otra čība. Abas gaisā lidinās,</p> <p>Bet, kad uzpūš vējiņš mazs, Tev uz galvas uzlaižas!</p> <p>(Tev uz pleciem nolaižas, Tev uz ceļiem nolaižas, utt.).</p>	<p><i>Izstiept vienu roku priekšā, izstiept otru roku priekšā. Abas rokas pcelt gaisā un papurināt plaukstas ar čībām.</i></p> <p><i>Sāk kustināt abas rokas plecos. Labās rokas čību piespiest labajā pusē stāvošā bērna galvai, bet kreisās rokas čību – kreisajā pusē stāvošā bērna galvai.</i></p> <p><i>Čības novieto uz otra bērna pleciem. Čības novieto uz otra bērna ceļiem.</i></p>
<p>Viena čība, otra čība. Abas gaisā lidinās,</p> <p>Bet, kad uzpūš vējiņš mazs, Tev uz galvas uzlaižas!</p> <p>(Tev uz pleciem nolaižas, Tev uz ceļiem nolaižas, utt.).</p>	<p><i>Izstiept vienu roku priekšā, izstiept otru roku priekšā. Abas rokas pcelt gaisā un papurināt plaukstas ar čībām.</i></p> <p><i>Sāk kustināt abas rokas plecos. Labās rokas čību piespiest labajā pusē stāvošā bērna galvai, bet kreisās rokas čību – kreisajā pusē stāvošā bērna galvai.</i></p> <p><i>Čības novieto uz otra bērna pleciem. Čības novieto uz otra bērna ceļiem.</i></p>			

2.3. Kontroles pētījums

Beidzamais autores darba posms ir kontroles pētījums. Konkrētajā posmā attēlotas bērnu attieksmes izmaiņas.

8. tabula Novērojumi par izmaiņām bērna attieksmē pret vienaudžiem pētījuma beigās

Nr.p.k.	Bērna vārds, vecums	Bērna attieksme pret vienaudžiem pētījuma beigās
1.	Ārons 3., 2	Neizrāda negatīvās emocijas, pēc sejas izteiksmes var noteikt, kad ir labs / slikts noskaņojums. Izrāda vēlmi darboties bērnu grupās, spēlēties, rotaļāties kopā ar citiem. <i>Lomu spēlēs izvēlas rotaļas, kurās nav nepieciešams sarunāties.</i> Negatīvi novērtē dalīšanos ar mantām un lēnām, bet vērsas pie pieaugušā pēc palīdzības. <i>Novēro grupu. Sāk runāt, ja vērsas pie bērna, bet nesaprotami.</i> Patīk iesaistīties kopīgās rotaļās.
2.	Dominiks, 3., 1	Veidojas attiecības ar visiem grupas biedriem – iesaistās meiteņu, zēnu spēlēs gan iekšā, gan ārā. Prot atrast draugus, jo runā par jebkuru tēmu. Izpalīdzīgs – palīdz meitenēm uztaisīt māju, izcept lielu smilšu kūku, spēlē lomu rotaļas, zēniem – izveido auto trasi. Pozitīvi aktīvs, cenšas nedarīt pāri bērniem, bet neuztic savu mantu kādam citam. Ja kāds raud, cenšas nomierināt, paglāstīt galvu, matus. Pozitīvi sadarbojas ar grupas biedriem, ja nepieciešams, prot sevi aizstāvēt, jo ir aktīvs puisis. Pavada laiku ar sev tīkamiem cilvēkiem, uztur kontaktu ar bērniem. <i>Vērsas pie pieaugušā, ja nevar apgērbties, skaita ģērbšanās dzejoli.</i>
3.	Elza, 3., 2	Atvadīšanās no vecākiem rada emocionālu pārdzīvojumu. Veic dažādus uzdevumus, patīk darboties kopā ar kādu bērnu. Reizēm dalās ar mantām. Ja ir pievērsusi uzmanību savam nodarbošanās veidam, tad to arī viena pati atrisina. <i>Pievērsusies savam ģērbšanās rituāla.</i>
4.	Kristīne, 3., 2	Aktīva, sabiedriska, atvērta sarunām. Ātri uztver mācību procesā uzdotos darbus, reizēm klusa, izpalīdzīga (<i>nes drēbes un kurpes meitenēm, ar kurām spēlējas</i>), spēlējas ar rotaļlietām – dara to patstāvīgi, netraucējot citus. Labi izprot grupas noteikumus. Runā pilniem teikumiem - izsaka vajadzību, darbību, domu, ko darījusi/ turpmāk vēlas veikt. Izrāda interesi par grupā notiekošajām aktivitātēm. <i>Lielāko dienas daļu pavada kopā ar Odriju un Laumu.</i>
5.	Odrija, 3., 2	Izpalīdzīga, klusa, ienākot no rīta grupā - kautrīga, bet, kad iejūtas grupas vidē ar bērniem, paliek skaļāka. Neatmaidīga, darbīga, izteikta atbildības sajūta pret mazākajiem biedriem, nepatīk pārmaiņas grupas vidē, <i>darbojas kopā ar Kristīni un Laumu.</i>
6.	Lauma, 3., 2	Draudzīga, gudra, runātīga. Viegli pārdzīvo bērnudārza slodzi. Aktīva - piedalās pedagoga rīkotajās aktivitātēs. Viegli piemērojas jauniem apstākļiem. Reizēm – pastāv un padomā par situāciju, iesaistās visās rotaļās. Ļoti plašs vārdu krājums - zina dzīvniekus, kokus, kurus pārējie vēl nezina. Neapzināta grupas līdere. Izprot grupas noteikumus – aizrāda bērniem, kuri neatceras noteikumus. <i>Darbojas kopā ar Odriju un Kristīni. Mazāk izpalīdzīga (citiem).</i>
7.	Otto,	Reizēm skaļš, reizēm kluss – atkarīgs no rīta noskaņojuma, diezgan ātras garastāvokļa maiņas. Draudzīgs, tiešs, nepacietīgs. Stāsta

	3., 2	dažādus brīnumainus stāstus – tendence pārspīlēt. <i>Joprojām grūti valdīt pār sevi.</i> Enerģisks, dedzīgi ķeras pie jebkura darāmā darba, uzdevuma kopā ar bērniem, skolotājām.
8.	Deniss, 3., 1	<i>Labāk runā un saprot latviešu valodu</i> (krievvalodīgs). Dzīvespriecīgs, optimistiski noskaņots visās situācijās, salīdzinoši viegli pārvar grūtības, viegli piemērojas jauniem apstākļiem, aktīvs, skaļa balsis. Pret svešiniekiem pozitīvi noskaņots. <i>Mēģina un cenšas novest iesākto darbu (zīmēšana, spēles un rotaļas) līdz galam.</i> Ātra emociju maiņa. Pozitīvi uztver pedagoga ieteikumus, kas attiecas uz bērnu savstarpējām attiecībām.
9.	Edvards, 3., 2	Draudzīgs, priecīgs, dažreiz spēles laikā nepārlicināts un izpaužas samierināšanās tendence, telpā salīdzinoši kluss, bet laukā ar draugiem – skaļš, reizēm uztraukts apstākļu maiņas, bērnu kļedzienu dēļ. <i>Ja grupā maz bērnu, tad jautā nodarbošanos pieaugušajam.</i> Ja iegrimis darbā, nepatīk, ka traucē.
10.	Megana, 2., 8	Aktīva, kustīga, izpalīdzīga, vienmēr grib spēlēties ar grupas biedriem. Vārdu krājums mazs, bet vēlas izteikties, lai kāds klausās. Parādās arī savs viedoklis – gribu, negribu. Nepacietīga – nevar sagaidīt savu kārtu. Ar aizrautību seko līdzī stāstiem un pasakām. <i>Žēlo, ja kādam ir nodarīts pāri. Centīgi mēģina gērbties un skaita gērbšanās pantīnu.</i>
11.	Mišele, 3	Saprot latviešu valodu (krievvalodīga), rodas konflikti rotaļlietu dēļ. Apvainojas, ja uzdevumu, darbību nedara pati pirmā. Labi apgērbjas, izgērbjas, uzvelk apavus. <i>Reizēm situāci ir situācijas, ka skatās grāmatas kopā ar Rūdolfu.</i> Lasa pasakas skaļā balsī (savš teksts) gan sev, gan citam bērnam. <i>Sāk saprast, ka katrai spēlei ir savī noteikumi, uzdevumi.</i>
12.	Rūdolfš, 2., 10	Kluss, pieklājīgs, fiziskajās aktivitātēs - mierīgs. Kautrīgs jaunās, nepazīstamās situācijās, lēni tām pielāgojas. Vārdu krājums mazs, bet daudz ko saprot. Nedalās ar rotaļlietām. <i>Sāk skatīties grāmatas kopā ar Mišeli, jo puika – labs klausītājs, Mišele – laba pasaku stāstītāja.</i> Iesaistās rotaļās, bet tikai kopā ar pieaugušo. Neizprot grupas noteikumus. Diezgan intraverts.
13.	Enija, 3., 2	Aktīva, skaļa, runātīga. <i>Mzāk atdarina pedagogu, bērnus.</i> Pamāca vienaudzus, izskaidro noteikumus. Plašš vārdu krājums – izsaka visu, ko domā par dzīvām/ nedzīvām būtnēm, dabu, situācijām. Runā ar jebkuru cilvēku. <i>Nedaudz labāk koncentrējas rotaļām, izprot rotaļu noteikumus.</i>
14.	Nora, 2., 11	Noslēgta, konfliktos – skaļa, neuzticas nevienam bērnam. <i>Ja skolotāja iedod, roku, tad vaļā to nelaiž. Paliēk nedaudz mierīgāka. Jāpievērs lielāka individuāla uzmanība.</i> Reizēm atsaucas uz savu vārdu. Vārdu krājums – mazs. Neiesaistās dienas aktivitātēs. Reti vēlas komunicēt ar grupas biedriem, bet rotaļās, spēlēs grib piedalīties, to dara ar prieku. Kļūst nemierīga, ja nevar apmierināt savas prasības. Biežas konfliktsituācijas, kuru rezultātā kļedz un kļūst agresīva pret grupas biedriem. Nepievērš uzmanību grupas noteikumiem. Ja bērns, skolotāja ko nesaprot, parādās tendence uz dusmu lēkmēm.
15.	Henrijs, 2., 10	Kluss, mierīgs, maz runā. Vārdu krājums mazs, bet saprot apkārtējo sacīto. <i>Pamazām sāk runāt ar grupas biedriem. Ļoti patīk piedalīties spēlēs.</i> Iejūtas grupā un saprot, ko drīkst/nedrīkst darīt. Reti meklē

		citu bērnu palīdzību, ar visu cenšas tikt galā pats. <i>Bet reizēm rāda pieaugušajam, ko nepieciešams uzvilkt / novilkt. Satraucas, ja cits paņem viņa mantu.</i>
--	--	---

Kontroles rezultāti par attieksmes veidošanu 2 - 3 gadīgiem bērniem starp vienaudžiem pirmsskolas izglītības iestādē pētījuma beigās ir atspoguļoti 5. tabulā un 3. attēlā.

9. tabula Attieksmes veidošanas līmenis 2 - 3 gadīgiem bērniem perioda beigās

	Orientācija uz pieaugušo	Bērns spēlējas ar citiem bērniem	Bērns mēģina palīdzēt citiem bērniem	Sadarbība ar sava vecuma bērniem	Prot sevi aizstāvēt	Vārdiski vai ar darbību vērsas pie citiem	Kopā	Vidējais
Ārons	2	2	1	2	2	2	11	1
Dominiks	3	2	2	3	3	3	16	3
Elza	3	2	2	3	3	2	15	2
Kristīne	3	3	2	3	3	3	16	3
Odrija	3	3	3	3	3	3	18	3
Lauma	3	3	3	3	3	3	18	3
Otto	3	3	2	3	3	3	17	3
Deniss	2	2	2	2	3	3	14	2
Edvards	2	3	2	2	3	3	15	2
Megana	2	2	2	2	2	2	12	2
Mišele	3	2	2	2	3	3	15	2
Rūdolfs	2	2	2	2	2	2	12	2
Enija	3	3	3	3	3	3	18	3
Nora	1	1	1	1	1	2	7	1
Henrijs	2	1	1	2	2	2	10	1
Kopā:	35	33	30	36	38	38	-	-
Vidējais:	2	2	2	2	2	2	-	-

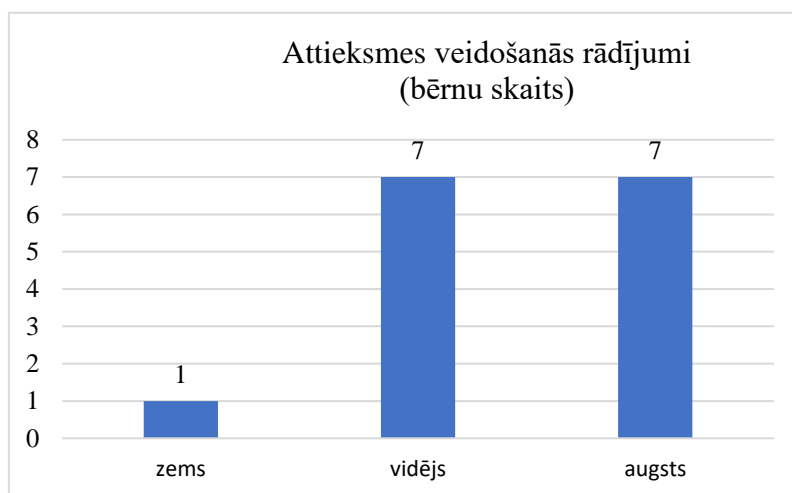
Lai saprastu, kas ir izmainījies vai palicis nemainīgs attieksmes veicināšanas rādījumos, ir sastādīti rezultāti un apkopoti rādījumi 5. tabulā.

Apskatot 2.pielikumu, varam redzēt, ka ar zilo krāsu ir iezīmēti rādījumi, kuriem ir veikti uzlabojumi no janvāra beigām līdz aprīļa beigām. Redzams, ka 5.tabulā attieksmes veicinošie rādījumi ir uzlaboti visos trijos līmeņos – no zema uz vidēju ir pieaudzis 2 bērniem (Ārons un Henrijs), vidēja līdz augstam - 2 bērniem (Dominiks un Kristīne). Pārējiem bērniem rādījums ir palicis savā iepriekšējā vietā, jo strauji uzlabojumi netika novēroti.

Galvenie rādījumi(2.pielikums), kuros bērni ir **uzlabojuši savu novērtējumu**, ir:

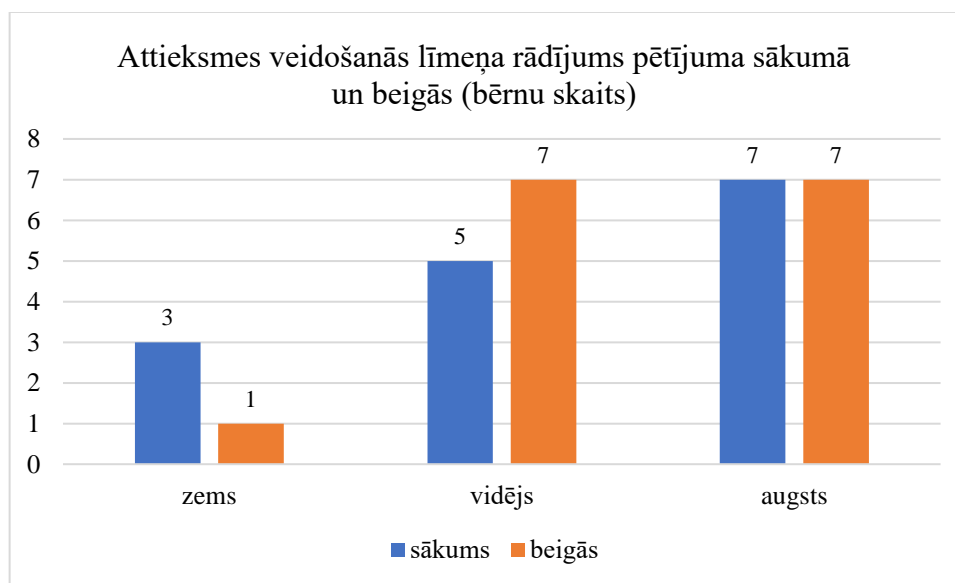
- Vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā ikdienas situācijās – 2 bērni;
- Izrāda vēlmi veikt kādu darbību kopā ar citiem – 1 bērns;
- Nosauc atsevišķus priekšmetus un dzīvas būtnes – 1 bērns;
- Sadarbojas ar vienaudžiem runājot – 1 bērns;
- Palīdz citiem bērniem – 1 bērns;
- Vārdos vai neverbāli pauž savas emocijas – 2 bērni.

Arī rādītāji bērnu attieksmes veidošanā starp vienaudžiem ir uzlabojušies Āronam, Dominikam, Kristīnei un Henrijam. Lai gan bērni ir tik ļoti dažādi, uzskatu, ka pēc maniem novērojumiem, visām veiktajām spēlēm un rotaļām, attieksme pret vienaudžiem bērnam ir nedaudz uzlabojusies – sācis uztvert bērnu kā personu, kura var palīdzēt grūtā brīdī, kura pažēlos, samīļos, iedos vēlamo mantu. Bērni izrāda vēlmi darboties visu laiku, ja skolotāja to ievēro, tad var palīdzēt bērniem realizēties.

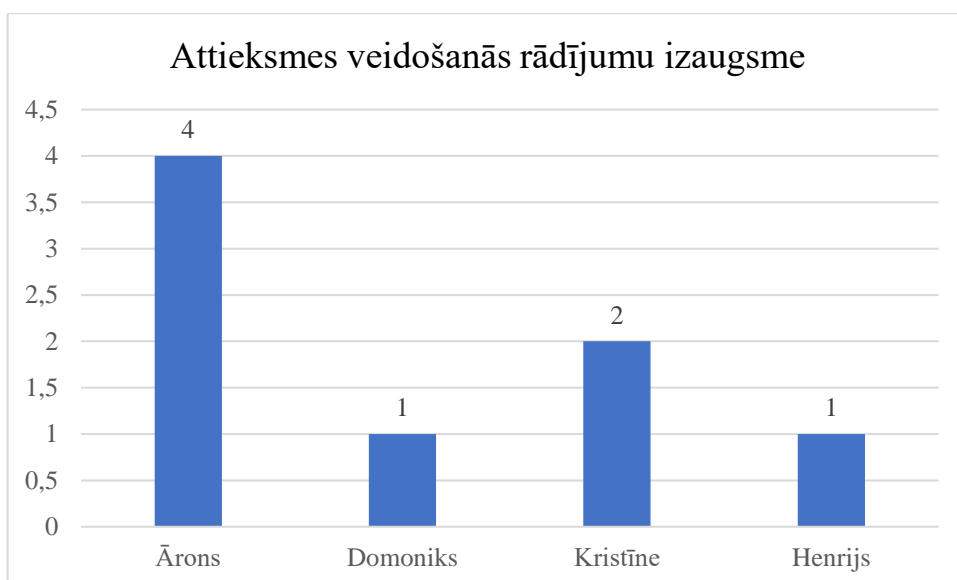

3. attēls Diagnosticējamie rezultāti 2 – 3 gadīgu bērnu attieksmes veidošanā pret vienaudžiem pirmsskolas izglītības iestādē pētījuma beigās

..

4. attēls Attieksmes veidošanās 2-3 gadīgiem bērniem pret vienaudžiem līmeņa salīdzinošā diagramma pētījuma sākumā un pētījuma beigās

5. attēls Prasmju izaugsme 2-3 gadīgiem bērniem attiecību veidošanās procesā pret vienaudžiem pirmsskolas izglītības iestādē

Secinājumi

1. Pirmsskolas vecumā kopā ar pieaugušajiem īpašu nozīmi bērnam iegūst vienaudži, ar kuriem tiek organizētas dažādas mijiedarbības, kuru laikā izpaužas sava pozīcija, sevis salīdzināšana ar citiem, rodas šaubas par savējo vai cita cilvēka rīcības pareizību. Bērns mācās ņemt vērā mijiedarbības partneru viedokļus, apgūst dažāda veida aktivitāšu normas un noteikumus, tai skaitā saskarsmē. Pirmā bērnu sabiedrība, kas veicina saskarsmes prasmju un pozitīvas attieksmes pret apkārtējiem veidošanos, ir bērnudārza grupa, kurā tiek apgūtas jaunas sociālās lomas un veidotas attiecības ar bērniem.
2. Pētījumā tika izmantota uz noteiktiem rādītājiem balstīta novērošanas metode. Novērošana tika veikta rutīnas brīžos, rotaļās un brīvās aktivitātēs. Novērošanas metodes pielietošanas laikā tika iegūti šādi rezultāti: vairāk nekā pusei bērnu pētījuma sākumā ir vidējais pozitīvas attieksmes veidošanās līmenis pret vienaudžiem. Ne visiem šī vecuma bērniem ir interese spēlēties ar vienaudžiem un ir pozitīva attieksme pret viņiem. Ne visiem bērniem ir priecīgs emocionālais noskaņojums, veicot aktivitātes ar citu bērnu piedalīšanos.
3. Pētījuma gaitā tiek izmantotas metodes, kas ir nozīmīgas pozitīvas attieksmes pret vienaudžiem veidošanās. Īpaša nozīme ir bērnu rotaļu aktivitāšu organizēšanai. Gala rezultāti liecina par pozitīvu dinamiku prasmju attīstībā bērniem ar dažādas uzvedības veidiem un attieksmju pret citiem. Pamatojoties uz veiktā darba rezultātiem, tika sagatavots nodarbību klāsts.
4. Nodarbību laikā tika atzīmēta dažādu negatīvu parādību rašanās bērnu grupā: agresivitāte, nemiers, izolētība, cita starpā, pirmsskolēnu negatīvas attieksmes pret citiem dēļ. Adaptācijas gaitā tādiem bērniem arī notika ar grūtībām. Taču pētāmās parādības tālākā veidošanās parādīja iespēju veidot konstruktīvas attiecības ar vienaudžiem un pieaugušajiem, adekvāti izvērtējot sevi un citus cilvēkus. Tātad ir noteiktas dažas attieksmju pret citiem veidošanās iezīmes jaunāka pirmsskolas vecuma bērniem, kuriem ir dažāda veida uzvedības stils. Tiek prezentēti jaunāka pirmsskolas vecuma bērnu uzvedības prasmju attīstības pētījuma rezultāti, kas aktualizē aplūkojamo problēmu.
5. Iegūta pozitīvā atbilde uz pētījuma jautājumu **Vai var pedagoģiskajā procesā veicināt bērnam pozitīvu attieksmi pret vienaudžiem?**

Rekomendācijas pedagogiem

1. Nonākot jaunā sociālajā vidē, pirmsskolas vecuma bērni saņem daudz lielāku sociālo spiedienu no vienaudžiem. Dažus bērnus var nepieņemt viņu nespējas sazināties dēļ; rodas noraidījuma sajūta, negatīva attieksme pret apkārtējiem, veidojas zems pašvērtējums. . Bērni ar augstu pašnovērtējumu labprāt iesaistās aktivitātēs, bet nav gatavi saskaņot savu rīcību ar vienaudžiem vai spēlēt pēc noteikumiem; Šajā sakarā var rasties konflikti un naidis attiecībās.
2. 2-3 gadus veciem pirmsskolas vecuma bērniem liela nozīme ir starppersonu attiecībām, šajā gadījumā bērns spēj novērtēt savu rīcību, kā arī salīdzināt to ar apkārtējiem. Balstoties uz pašvērtējumu, bērnam veidojas paškonceptija, kas lielā mērā nosaka optimisma, empātijas, vēlmes un spējas sadarboties ar apkārtējiem veidošanos.
3. Katrā jaunā bērna rotaļa attīsta prasmes rūpēties par citiem, kas ļauj veidot cieņpilnu attieksmi pret sevi un citiem; attīstīt spēju pieņemt vērtīgus lēmumus, analizēt un novērtēt sevi un citus, pašregulācijas prasmes.
4. Attieksmes veidošanās pret citiem jaunākiem pirmsskolas vecuma bērniem notiek divvirzienu procesa gaitā, ieskaitot bērna mijiedarbības pieredzi sabiedrībā un sociālo attiecību kompleksa aktīvu atražošanu saistībā ar dažāda veida aktivitāšu īstenošanu. . Piemēram, rotaļās bērns attīsta prasmes rūpēties par citiem, kas ļauj veidot cieņpilnu attieksmi pret sevi un citiem; attīstīt spēju pieņemt patstāvīgus lēmumus, analizēt un novērtēt sevi un tēlus; veido pašregulācijas prasmes.
5. Papildus zināšanām, spēļu un cita veida aktivitāšu īstenošanas procesā bērns apgūst cilvēcisko attiecību kompleksu, kas veicina empātijas, līdzjūtības un palīdzības veidošanos; komunikācijas motīvus un sociālās prasmes, kas ļauj veiksmīgi adaptēties sabiedrībā.
6. Īstenojot izglītības saturu, pedagoģiska darbā ar jaunākiem pirmsskolas vecuma bērniem var izmantot sižetu lomas rotaļas, didaktiskās rotaļas, galda, kustības rotaļas, āra nodarbības, pedagoģiskas situācijas, pārrunas ar bērniem un citas metodes

Izmantots literatūras un avotu saraksts

1. Bībers O. (2017). *Spēles lietainām dienām : 100 padomu grāmata*. No vācu valodas tulkojusi Anna Kuzina ; Inas Eglītes literārā apdare. Rīga: Madris
2. Dzintere, D., Stangaine I. (2005). *Rotaļa – bērna dzīvesveids*. Rīga: RaKa
3. Eglītis, I. (1999). *Psiholoģijas vārdnīca*. Rīga: Mācību grāmata
4. Freiberga, I., Priede, I. (2007). *Bērns mācās izzināt pasauli*. Rīga: Izglītības soļi
5. Golubina, V. (2007). *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: Izglītības soļi
6. Kalvāns, Ē. (2018). *Attīstības psiholoģija*. Mācību līdzeklis. Rēzekne: Rēzeknes 9. Tehnoloģiju akadēmija
7. Kreišmane, I., Valgere, R., Gulbe, K. (2000). Ievads psiholoģijā. Eksperimentāls mācību līdzeklis. Rīga: Pētergailis
8. Lieģeniece, D. (1999). *Kopveseluma pieeja bērnu audzināšanā*. Rīga: RaKa
9. Lieģeniece, D. (2007). Pedagoģija un skolotāja izglītība. Lieģeniece, D. *Pedagoga „slēptā programma” viņa darbībā ar pirmsskolas vecuma bērniem*. Rīga: LU raksti, 715.sējums
10. Omārova, S. (1998). *Cilvēks runā ar cilvēku*. Saskarsmes psiholoģija. Rīga: Kamene
11. Puškarevs, I. (2001). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: RaKa
12. Sorokina, A., Baturina J. (1970). *Rotaļas ar noteikumiem bērnudārzā*. Rīga: Zvaigzne
13. Svence, G. (1999) *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC
14. Špona, A., Čehlova Z. (2004). *Pētniecība pedagoģijā*. Rīga: RaKa
15. Špona, A. (2006). *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga: RaKa
16. Špoma, A. (2015). Bērna sasniegumu veidošana pirmsskolā. Medne, D. *Emocijas bērnu attīstībā*. Rīga: RaKa
17. Špona, A. (2015) Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā. Špona, A., Jermolajeva, J. *Bērns. Bērnība. Sasniegumu pētīšana*. Rīga: RaKa
18. Špoma, A. (2015). Bērna sasniegumu veidošana pirmsskolā. Stangaine, I. *Bērna dzīvesdarbība rotaļā*. Rīga: RaKa
19. Zelmenis, V. (2000). *Pedagoģijas pamati*. Rīga: Raka
20. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija. (2016). *Diagnosticēšanas materiāls bērnu uzvedības traucējumu un saskarsmes grūtību diagnosticēšanai speciālistiem, kas iesaistīti atbalsta sniegšanā bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām izglītības iestādēs, aprūpes iestādēs, bāriņtiesās un pašvaldību iestādēs*. Rīga

21. Metodiskie materiāli . Mūzikas klausīšanās //Dziesmas rotaļas dejas – KATALOGS.
<https://www.dziesmasberniem.lv/macibu-lap/muzikas-klausisanas/>
22. Alzahrani, M., Alharbi, M. & Alohwni A. (2019). *The Effect of Social-Emotional Competence of Children Academic Achievement and Behavioral Development*. International Education Studies; Vol.12, No.12. ISSN 1913-9020
23. Bekova, S. (2019). *About the development of children's communication ability in preschool age*. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Vol.7, No.12. ISSN 2056-5852

Pielikumi

1.pielikums Pirmsskolas vecuma bērnu (3 gadi) attieksmes veidošanās līmenis punktos pētījuma sākumā

Nr. p.k.	Kritēriji	Bērna vārds															Rādītāju balles kopā	Vidējais rādītājs	
		1. Ārons	2. Dominiks	3. Elza	4. Kristīne	5. Odrīja	6. Lauma	7. Otto	8. Deniss	9. Edvards	10. Megana	11. Mišele	12. Rūdolfs	13. Enija	14. Nora	15. Henrijs			
1.	Orientācija uz pieaugušo -																		
1.1.	Saprot, ko skolotājs saka un kas jā dara (ejam mazgāt rokas, kārtosim mantas, gērsimies, utt.)	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	42	2,8	
1.2.	No rīta bērns sasveicinās ar skolotāju, to satiekot	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	44	2,93	
1.3.	Vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā ikdienas situācijās (kāds nodarījis pāri, palīdz apģērbties, utt.)	1	2	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	1	2	36	2,40	
1.4.	Bērns laipni sasveicinās ar saviem grupas biedriem	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	32	2,13	
1.5.	Pauž nemieru, ja kāds priekšmets ir bojāts	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2	2	37	2,46	
1.6.	Skaidro skolotājam, kādu darbību vēlas veikt	1	2	2	3	2	3	3	2	2	2	3	2	3	2	2	34	2,26	
2.	Bērns spēlejas ar citiem bērniem –																		
2.1.	Bērns izrāda cieņu pret saviem spēles biedriem	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	29	1,93	
2.2.	Ir optimistisks un priecīgs	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	38	2,53	
2.3.	Vārdos vai neverbāli pauž emocijas	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3	2	2	35	2,33	
2.4.	Izrāda vēlmi veikt kādu darbību kopā ar citiem	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	42	2,80	
2.5.	Nosauc darbības, kuras veic pats un citi	1	2	3	3	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2	2	35	2,33	

Kritēriji	Bērna vārds																Rādītāju balles kopā	Vidējais rādītājs
		1. Ārons	2. Dominiks	3. Elza	4. Kristīne	5. Odrīja	6. Lauma	7. Otto	8. Deniss	9. Edvards	10. Megana	11. Mišele	12. Rūdolfs	13. Enija	14. Nora	15. Henrijs		
2.6.	Nosauc atsevišķus priekšmetus, dzīvas būtnes	1	2	3	3	2	3	3	2	3	2	2	3	3	1	2	35	2,33
2.7.	Spēlējoties koncentrējas 10 - 20 min. un ilgāk	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	2	2	3	2	2	36	2,40
2.8.	Spēlē lomu spēles (piem., atdarina dzīvu būtni)	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	38	2,53
3.	Bērns mēģina palīdzēt citiem bērniem -																	
3.1.	Dalīšanās ar mantām	1	1	2	1	3	3	1	2	1	2	2	1	3	1	1	25	1,66
3.3.	Izrāda mīlestību (apkampjas), atbalstu pārējiem bērniem	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	39	2,60
4.	Sadarbība ar vienaudžiem –																	
4.1.	Sadarbojas ar vienaudžiem – runājot	1	3	3	3	3	3	3	1	3	1	1	3	3	1	1	33	2,20
4.2.	Sadarbojas ar vienaudžiem – darbībās	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2	3	2	2	39	2,60
4.3.	Saprot noteikumus – ko drīkst darīt un ko nedrīkst bērnu starpā	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	1	1	2	1	2	28	1,86
4.4.	Bērns priecājas, izrāda interesi par notiekošo grupā	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2	40	2,66
4.5.	Bērns atrod darbošanās iespējas grupā	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	1	2	39	2,60
4.6.	Pēta, kā darbojas rotaļlietas	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45	3,00
4.7.	Vēro, kā citi darbojas	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45	3,00
4.8.	Palīdz citam bērnam, piem., pienes apavus, drēbes, mantas	1	1	3	2	3	3	3	1	1	3	3	1	3	1	1	30	2,00
5.	Prot sevi aizstāvēt –																	

Kritēriji	Bērna vārds	1. Ārons	2. Dominiks	3. Elza	4. Kristīne	5. Odrija	6. Lauma	7. Oto	8. Deniss	9. Edvards	10. Megana	11. Mišele	12. Rūdolfs	13. Enija	14. Nora	15. Henrijs	Rādītāju balles kopā	Vidējais rādītājs
		5.1.	Saista sevi ar savu vārdu un ķermeni	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3
5.2.	Vārdos vai neverbāli pauž savas emocijas	1	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2	38	2,53
6.	Vārdiski vai ar darbību vērsas pie citiem, lai izteiktu vajadzību –																	
6.1.	Pauž savu vajadzību vārdos un neverbālā veidā	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	43	2,86
6.2.	Atbild uz jautājumu par savu vajadzību	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	2	2	40	2,66
6.3.	Cenšas patstāvīgi izteikt savu vajadzību	1	3	1	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	1	2	36	2,40
Kopējais rādītāju skaits:		55	74	77	79	81	86	81	72	76	65	75	65	84	49	57	-	-
Vidējais rādītājskaits:		1,89	2,55	2,65	2,72	2,79	2,96	2,79	2,48	2,62	2,24	2,58	2,24	2,89	1,68	1,96	-	-

2.pielikums Rotaļnodarbība “Mans apģērbs” plāns

Sasniedzamais rezultātās		
<p>Ziņa bērnam: Lai patstāvīgi ģērbtos, ir jāpieliek pūles un jāvingrinās</p>		
Caurviju prasmes un vērtības	Caurviju prasmes mācību jomās	Nepieciešamie materiāli
<p>Sadarbība -</p> <ul style="list-style-type: none"> Sadarbojoties īsteno kopīgu uzdevumu – palīdz viens otram; Ir daraudzīgs un pieklājīgs; Mācās uz klausīt citu un izteikt savu viedokli; Pieņem palīdzību no cita bērna, no skolotājas. 	<p>Sociālā un pilsoniskā mācību joma –</p> <ul style="list-style-type: none"> Apģērbjas vai novelk apģērbu patstāvīgi vai ar pieaugušā palīdzību (atpogā, aizpogā, atver, aizver, atsien, aizsien, novelk, uzvelk); Rotaļājas un darbojas nelielās grupās vai pāri. Uzklausa citus un iesaistās sarunās 	<p>Pedagoga materiāli -</p> <ul style="list-style-type: none"> Spēļmantiņa “Lācēns”. <p>Bērna materiāli -</p> <ul style="list-style-type: none"> Āra un iekštelpu apģērbs; Autores sagatavotas rotaļlietas ar aizpogājamu vai aizvelkamu aizdari (piem., lelles apģērbs). <p>Spēļu materiāli –</p> <ul style="list-style-type: none"> savs grupas telpu un ārējais apģērbs; basketbola bumba.
Rotaļnodarbības apraksts		
Skolotāja darbība	Bērna darbība	
<p>Apjēgšana. Saku, ka mums laiks ir rīta aplītim, lai bērni paņem savus krēsliņus un apsēžas aplī. Ar skolotājas plīdzību bērni ir apsēdušies, bet neklausās mani un daži nevar nomierināties. Saku, ka dzirdu, ka aiz durvīm kāds klauvē - “Vai jūs, bērni, dzirdējāt, ka aiz durvīm kāds klauvē?” Pieklauvē vēlreiz, dziedgan skaļi. Aizeju paskatīties – aiz durvīm stāv groziņš. Katru savu darbību komentēju, lai bērni saprot, ko es daru un ko redzu. Ienesu grozu pie bērniem un grozā sēž Lācēns. Nosēdinu Lācēnu sev priekšā. “Noskaidrosim Lācēnam savu rīta dzejolīti!” Kopā ar bērniem sāku pirkstiņrotaļu, lai ievingrinātu pirkstu sīko muskulatūru. Dzejolīti runāju lēni, lai bērni varētu saprast pirkstu kustības.</p> <p>Visi kopā sanākam, (<i>berzē rokas vienu pret otru</i>) Jautri dienu iesākam! (<i>sitam plaukstas vienu pret otru</i>) Pirkstiņus mēs dancinam! (<i>pietupjamies un pirkstus noliekam pie zemes</i>) Kājiņas mēs dipinam! (<i>pieceļamies kājās, ieliekam rokas sānos</i>)</p>	<p>Bērni atnes savus krēslu un mēģina nolikt aplī. Kad apsēžas - runā, smejas, ķēmojas, mani nedzird. Bērni paliek klusāki, jo arī vēlas dzirdēt klauvējienu. Kad dzirdējuši klauvējienu - sēž un nesaka neko. Cits caur citu skaļā balsī sauc - ”Es zinu, kas tas ir”, “Tas ir Lācēns!” Lācēns iet no rokas rokā pa aplī, katrs bērns piespiež Lācēnu pie sevis, samīļo.</p> <p>Bērni cenšas izpildīt nepieciešamās kustības, ievērojot secību, pirkstu darbību. Iespēju robržās atkārtoti rotaļu. Mēģina runāt līdz skolotājBērniem kustības ir lēnas, ar aizrūti.</p>	

Pasmaidam, pasmaidam, (*pagriežamies pa labi, pasmaidam, pa kreisi, pasmaidam*)
Un darbus darīt iesākam! (*rokas paceļam augšā virs galvas, nedaudz papurinam*)

Apjēgšana. Skolotāja skaidro, ka Lācēns ir bijis laukā, sporta laukumīnā. Varbūt Lācēnam ir slapjas bikses? Kuram pēc ārā iešanas ir slapjas bikses nosniega? Bet redz, kādas Lācēman zilās bikses! Kādā krāsā ir Lācēna zeķes un jaka?

Skolotāja uzvedina uz domām par sava un bērnu apģērba krāsām. Kādā krāsā Tev ir bikses? Man ir zilās! Un svārki? Kleita? Jaka? Zeķes?

“Ar kādu apģērbu jūs ejat laukā? Kāpēc jus velkat kombinezonu vai biezās bikses? Paceļam rokas, kuriem ir auksti ziemā!” Uzklusu bērnu idejas. Saku, lai stāsta pa vienam, lai paceļ roku, kurš kaut ko grib teikt. Saku, ka pārējos uzklusu, kad bērni ģerbsies.

Jautāju “Bet vai jūs mākat krēslus nolikt pie sienas tā, lai netraucētu viens otram?” Stāstu, ka krēslus var likt pie brīvajām divām sienām. Lieku apsēsties un izstiept rokas plecu augstumā uz sāniem. Ja roka aizskar blakus sēdošo, tad ir par tuvu, bet ja neaizskar – ir labi. Palīdzu bērniem pārkārtoties, aiznest krēslus pie otras sienas.

Lūdzu atnest uz grupas telpu āra apģērbu – bikses, jaku, bet ne kombinezonu. Skolotāja vēro bērnu darbības. Palīgā pieaicinu auklīti, lai grupā netiek nesti arī zābaki, šalles, cepures un kombinezoni.

Bērniem atnākot, bija atnesuši nepieciešamo apģērbu, atraduši savu krēslu (ja bija nepieciešamība), apsēdušies, kur vēlas (krēsls, grīda, paklājs), lēni skaitīja dzejoļīti kopā ar mani (veicu visas nepieciešamās dzejoļa darbības) un veica nepieciešamās ģērbšanās kustības – uzvilka džemperu, jaku, arī bikses (kombinezons netika iekļauts). Vēroju bērnu organizētību. Skaidroju - ja nevar aizpogāt pogas vai aizvilkt rāvējslēdzēju, to mēģinam palūgt bērnam, kurš sēž blakus.

Viena roka ielien alā, izlien laukā otrā galā! (*ievelkam vienu roku džemperī*)

Bērni klausās stāstījumā un sauc dažādas krāsas, mēģina noteikt, kādā krāsā ir Lācēna apģērbs un kas tam ir uzvilks mugurā.

Bērni aplūko un nosauc savu ikdienas grupas apģērbu, sauc krāsas. Atbildē ir – kombinezons, bikses, jaka.

Bērni sāk stāstīt kopā par aukstu laiku un ziemu.

Lielākā daļa bērnu krēslus nes pie sienas, 2 bērni nes uz galdu pusi. Meitenes atkal sasēžas ļoti tuvu. Izstiepj rokas un pārkārtojas, 5 bērniem ir jāņem krēsls un jāiet pie otras sienas.

Bērni nes no ģērbtuves uz grupu savas jakas, džemperus un bikses, un sāk mēģināt paši apģērbties, skaitot skaitāmpantiņu. Zēni nes tikai kombinezonu, meitenes visu, kas atrodas skapī. Auklīte palīdz bērniem izvēlēties apģērbu.

Bērni apsēžas, kur vēlas – sameklē savu krēslu, uz grīdas vai uz paklāja. Mēģina iekārtoties labākajās vietās.

Otra roka ielien alā, izlien laukā otrā galā! (*otru roku ievilkam džemperī*)
Un ja galva ieliek alā, izliem laukā svešā galā! (*galvu ievilkam džemperī*)
Rokas galvai saka: "Čau! Tik ātri galā jau?" (*Ar rokām novelkam džempera apakšējo daļu līdz viduklim un pabužinam ar rokām sev galvu, matus*)

Viena kāja ielien alā, izlien laukā otrā galā! (*ievelkam vienu kāju bikšu starā*)
Otra kāja ielien alā, izlien laukā otrā galā! (*ievelkam otru kāju bikšu starā*)
Tagad dupsis ielien alā, nelien laukā otrā galā! (*uzvelkam bikses pāri dupsim*)
Kājas dupsim saka: "Čau! Tu tik ātri galā jau?" (*pogājam pogas, aizvelkam rāvējslēdži*)

Saģērbties palīdz abi pieaugušie – skolotāja un auklīte. Pirms tam liku auklītei arī iemācīties dzejolīti no galvas, lai varetu pielietot bērnu ģērbšanās norisei.

Refleksija. Kad esam apģērbusies, slavēju bērnus. Jautāju, ko bija visgrūtāk uzvilkt? Ko visvieglāk? Saku, ka mācīsimies ģērbties vēl arī vakarā, kad iesim laukā. Krēslus atstājam pie sienas.

Ģērbjamies grupas telpās. Ģērbjot kombinezonu, skaitu dzejoli apgrieztā secībā:
“Viena kāja ielien... “ , “Viena roka ielien alā...”

Izejot ārā teritorijā, skolotāja, redzot, ka bērniem nav ko darīt (piemēram, vakarā, kad draugi jau ir aizgājuši mājās), piedāvā izspēlēt spēli – “Diena un Nakts” . Spēles spēlējam, kad laukā ir slapjš, nav sniega, saule pazudusi, līst neliels lietutiņš.

Kāds bērns ātrāk saģērbies, kāds lēnāk, kāds skaļāk, kāds nav saģērbies, kāds ģērbjas runājot ar blakus esošo, kāds dusmojas uz rāvējslēdzēju, kāds stāv pie skolotājas / auklītes un gaida, kad palīdzēsīm..

Atbild uz jautājumiem. Piekrīt, ka var arī vakarā mēģināt apģērbties. Bērni atstāj krēslus un iet uz tualeti.

Bērni mēģina katrs tikt galā ar savu āra apģērbu. Saģērbjas grupas telpā, zābakus, cimdis, cepures, šalles uzvelk garderobē.

Skolotājas pašanalīze

Bērni labprāt iesaistījās autores gatavotajās, izstrādātajās nodarbību aktivitātēs, jo darbojos kopā un komentēju savu darbību – visu bērniem atstāstīju – ko redzu, dzirdu, saklausu, sajūtu un arī sagaršoju.

Sasveicināšanās pirkstiņrotaļu ar mazajiem skaitīju iepriekš, tādēļ bērni to zināja jau no galvas. Bet rotaļājoties ar pirkstiņiem, kādam izdevās ļoti labi (*Odrija, Dominiks, Lauma, Kristīne, Mišele, Enija, Elza*), kādam pirkstiņi nebija tik veikli (*Otto, Deniss, Megana, Rūdolfs, Edvards*), kāds klausījās tikai dzejolīti (*Nora, Henrijs, Ārons*). Bērni jau paši mēģināja veikt kustības, kāds parādīja arī emocijas (prieks, smieklis), kāds tikai stāvēja un klausījās.

Rotaļnodarbība izvērtās gana interesanta un aizraujoša, arī bērnu starpā. Bērni ar aizrautību piedalījās krāsu un apģērba saukšanā (*Odrija, Lauma, Kristīne, Otto, Deniss*), enerģiski ķērās arī pie virsdrēbju uzvilšanas (*Odrija, Lauma, Kristīne, Otto, Deniss, Dominiks*) un novilkšanas. Pamanīju, ka meitenes savā starpā labāk komunicēja un mēģināja viena otrai aizvilkt rāvējslēdzēju (*Odrija un Lauma, Kristīne un Megana*) un sasiet bikšis aukliņas (*Dominiks un Otto*). *Ārons* mēģināja uzvilkt bikses, tas nepadevās un puika bez lielas piepūles nolika bikses malā, sēdēja, skatījās, kā pārējie bērni rosās. Ar interesi novēroju bērnu darbošanos pāros. Nodarbības laikā radās doma, ka būs nepieciešams bērņus pašai sadalīt pāros, ar mērķi novērot darbības attīstību, jo pēc autores novērojumiem, skaļākie bērni bija kopā ar skaļajiem, bet klusākie ar klusajiem. Skaļākos varēja vairāk sadzirdēt - bērni izcēlās uz pārējo fona. Līdz ar ko, uzmanība tika pievērsta spēcīgās balsis runātājiem. Pie pogu aiztaisīšanas un rāvējslēdzēja aizvilšanas, bērni paši atrada biedru, ar ko ir labākas attiecības un veica darbības. Dažiem uzdevums netika tik raiti izpildīts, jo bērns pats mēģināja apģērbties (*Nora, Enija, Henrijs, Rūdolfs*). Nodarbes laikā grupā bija skaļums, bet ne kliegšana, košana, skrāpēšana, grūstīšanās.

Pārliecinājos, ka bērni zina krāsas (biju pārsteigta par bērnu zināšanām) un pamata apģērba nosaukumus – bikses, svārki, zeķes, krekls, džemperis, jaka, kurpes, kombinezons. Apģērba nosaukumus sauc bērni, kuri ir ar lielāku iniciatīvu vai skaļāku balsi. Ar lielu entuziasmu bērni steidzās pēc savām virsdrēbēm garderobē un nesa grupā, lai uzvilktu, mācītos aiztaisīt pogas gan savam, gan drauga apģērbam. Bērni bija pārsteigti par ģērbšanās dzejolīti, kuru biju sagatavojusi un pati arī uzskatāmi demonstrēju ģērbjot savu džemperu un garās bikses. Daži bērni jutās pacilāti, manāmi satraukti, ka tikuši galā vieni paši ar ģērbšanos (*Deniss, Enija*).

Bērni, sāk aktīvi darbotie - skriet, daudzīties (*Deniss, Odrija, Lauma, Kristīne, Dominiks, Otto*), kad paziņoju, ka ejam laukā. Vēlējos, lai visi nomierinās - tādēļ, apgulšanās, mūzikas klausīšanās un atbildēšana uz jautājumiem arī notiek pirmo reizi. Gulēšanu uz grīdas arī demonstrēju ar savu piemēru. Sākumā, pārsteigti par manu darbību, kāds stāvēja kājās, kāds tupēja uz ceļiem, sēdēja. Uz jautājumiem atbildēja tikai daži bērni, jo pārējie, iespējams, bija vēl pārsteiguma pārņemti.

Pārvērtu pirkstiņrotaļas par dziedājumu (ar konkrētu melodiju) un mudināju bērnus dziedāt līdz kopā mazgājot rokas, sēžot pie galda pirms ēdienreizēm, kārtojot rotaļlietas.

Uzskatu, ka šajā nodarbībā, izvirzītos mērķus esmu daļēji sasniegusi, jo:

- daži bērni sadarbojās savā starpā gan aiztaisot jaku ar rāvējslēdzi un pogas, aizsienot kurpes, kā arī spēlējot spēles;
- visi bērni nevar apģērbties sarežģīta, nepiemērota apģērba dēļ – kombinezons par lielu vai par mazu, kurpītēm grūti aiztaisīt sprādzes (arī pieaugušajam), sarežģītas aizdares jakas vai džemperu, bikses bez gumijas, utt;
- bērni raiti atkārtoja, kopā ar mani, pirkstiņrotaļu un ģērbšanās dzejolīti.

Dienas beigās nosūtīju vecākiem ziņu ar materiālu par ģērbšanos:

- “Stāsts kā ātri apģērbties”, kas atrodams YouTube kanālā - https://www.youtube.com/watch?v=ySQSXn_L5Yk.

Pēc vairākām nodarbībām, autore konstatēja, ka rokas izstiepšana sev priekšā, lai noraidītu bērnu labi darbojās meitenēm (sākumā Kristīnei, pēc tam arī Laumai un Odrijai).

Bērni ar interesi veica pirkstiņrotaļas spēlēja ieteiktās spēles, piedalījās aktivitātēs iekštelpās (gatavojām dekorācijas, spēlējās ar rotaļlietām un Lego), āra laukumā dažiem (īpaši puisiem) bija citas intereses. Tika iegūta neliela pieredze kopābūšanai.

3. pielikums. Nodarbības bērnu pozitīvas attieksmes pret vienaudžiem veicināšanai

Nodarbība “Rotaļlietu skapis”

Ziņa bērniem:

Nodarbības mērķis: Iemācīties runāt pēc kārtas

Sasniedzamais rezultāts caurviju prasmēs:

Sasniedzamais rezultāts mācību jomā:

- Veidot saudzīgu, draudzīgu attieksmi pret pārējiem grupas biedriem spēlējoties.
- Veidot pozitīvu attieksmi pret ikdienas grupas sakārtošanu.

Izmantojamie materiāli:

Nodarbības gaita.

Turpinām uzsākto dienu ar rīta apli, paņemam krēslus, apsēžamies. Stāstu, kad biju maza, man rotaļlietas sēdēja skapī. Un man bija lelle, kas nekad neko nerunāja. Bet vai Jūs varat neko nerunāt? Stāstu, ja bērns ko teiks, viņam 3 reizes būs jāpalecas uz augšu. Pamēģināsim! Paskaidroju, ka bērniem būs jātur mutē ciet, un kad es uzdošu jautājumus, tad, tie kuriem ir apstiprinoša atbilde, paceļ roku, bet tie, kuriem negatīva atbilde – nedara neko. Pirmais jautājums – “Kuram bērnam mājās ir Lego?” Neviens nerunā, bet izskaitu, ka 7 bērniem ir. “Kuram bērnam mājās ir leļļu māja?” Divi bērni (Kristīne un Edvards) sāk runāt reizē. Bērni arī palecas. Uzdošu vēl jautājumus un tad kopā skaitam ikrīta dzejoli ar pirkstu kustībām. Noliekam krēslus pie galdiem un apsēžamies uz paklāja aplīša veidā. Vēlos noskaidrot bērnu domas par sišanu, košanu, grūstīšanos. Paņemu no žurnāla izgrieztus materiālus, kur attēloti filmu varoņi, raidījumu vadītāji. “Kā domājat, kuri varoņi vai cilvēki izskatās labi, draudzīgi, savā starpā sarunājas? Bet kuri izskatās slikti? Kādēļ? Vai cilvēki / varoņi ir noskumuši? Izskatās dusmīgi? Vai tāds cilvēks / varonis varētu iesist Tev? Gribētu sev tādu draugu? Bērni sanāk ar vien tuvāk un tuvāk, lai labāk varētu apskatīties pārējās bildes.

Kad esam parunājuši un noskaidrojuši bērna attieksmi pret dotajiem cilvēkiem un varoņiem, atkal jau dzirdu, ka kāds klauvē pie durvīm, sākumā tikai nedaudz, bet beigās jau diezgan skaļi. Daudzi jau sāk minēt, kas tur ir – citi saka, ka tas būs Lācēns, citi – nezinu, kas tur klauvē. Eju skatīties. Aiz durvīm atrodu grozu un divas kaziņas – spēļmantiņas. Bērniem atkal samīļošanas prieks. Jautāju, vai zināt pasaku par divām kaziņām. Atbilde noraidoša.

Gatavoju leļļu teātri - Vladimirs Ušinskis “Divas kaziņas”. Apsēžos uz krēsla, bērni sēž uz grīdas, kāds paņēmis krēsliņu. Rādu notiekošo – paņemu izliektu klucīti, uzlieku to uz divām malkas pagalēm (viena pagale tur vienu klucīša kāju, otra – otru klucīša kāju). Starp klucīša un malkas pagalēm ielieku zilu lakatiņu, jo tas būs ūdens. Visas darbības lieku kopā un rādu bērniem, cītīgi stāstu darāmās lietas. Kas konstrukcijas gatavas, rādu izrādi. Tekstu, pirms tam, no www.youtube.com krievu valodas pārtulkoju latviešu valodā, lai bērni saprastu. Izrunājam kazas attiecības – kurš bija ātrāks, kurš lēnāks, kurš draudzīgāks. Kāpēc kazām tā gadījās? Saku, ka atnesīšu citu spēli, bet jau iepriekš biju sagatavojusi maisu, ar bumbiņām (sporta).

Katrai rotaļlietai ir sava vieta. Ko bērni dara, kad rotaļlietas mētājas mājās pa istabu? Vai bērniem ir kastes, grozi, plaukti kur salikt rotaļlietas? Vai b/d ir kastes, grozi vai plaukti, kur salikt rotaļlietas?

4.pielikums Pirmsskolas vecuma bērnu (3 gadi) attieksmes veidošanās līmenis punktos pētījuma beigās

Nr. p.k.	Kritēriji	Bērna vārds															Rādītāju balles kopā	Vidējais rādītājs	
		1. Ārons	2.Dominiks	3. Elza	4. Kristīne	5. Odrīja	6. Lauma	7. Otto	8. Deniss	9. Edvards	10. Megana	11. Mišele	12. Rūdolfs	13. Enija	14. Nora	15. Henrijs			
1.	Orientācija uz pieaugušo -																		
1.1.	Saprot, ko skolotājs saka un kas jādara (ejam mazgāt rokas, kārtosim mantas, gērbšimies, utt.)	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	42	2,80	
1.2.	No rīta bērns sasveicinās ar skolotāju, to satiekot	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	44	2,93	
1.3.	Vēršas pēc palīdzības pie pieaugušā ikdienas situācijās (kāds nodarījis pāri, palīdz apģērbties, utt.)	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	1	2	38	2,53	
1.4.	Bērns laipni sasveicinās ar saviem grupas biedriem	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	32	2,13	
1.5.	Pauž nemieru, ja kāds priekšmets ir bojāts	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2	2	37	2,46	
1.6.	Skaidro skolotājam, kādu darbību vēlas veikt	1	2	2	3	2	3	3	2	2	2	3	2	3	2	2	34	2,26	
2.	Bērns spēlējas ar citiem bērniem –																		
2.1.	Bērns izrāda cieņu pret saviem spēles biedriem	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	29	1,93	
2.2.	Ir optimistisks un priecīgs	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	38	2,53	
2.3.	Vārdos vai neverbāli pauž emocijas	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3	2	2	35	2,33	
2.4.	Izrāda vēlmi veikt kādu darbību kopā ar citiem	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	43	2,86	
2.5.	Nosauc darbības, kuras veic pats un citi	1	2	3	3	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2	2	35	2,33	

Nr. p.k.	Kritēriji	Bērna vārds															Rādītāju balles kopā	Vidējais rādītājs
		1. Ārons	2. Dominiks	3. Elza	4. Kristīne	5. Odrīja	6. Lauma	7. Otto	8. Deniss	9. Edvards	10. Megana	11. Mīsele	12. Rūdolfs	13. Enija	14. Nora	15. Henrijs		
2.6.	Nosauc atsevišķus priekšmetus, dzīvas būtnes	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2	2	3	3	1	2	36	2,40
2.7.	Spēlējoties koncentrējas 10 - 20 min. un ilgāk	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	2	2	3	2	2	36	2,40
2.8.	Spēlē lomu spēles (piem., atdarina dzīvu būtni)	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	38	2,53
3.	Bērns mēģina palīdzēt citiem bērniem -																	
3.1.	Dalīšanās ar mantām (savām un bērnudārza)	1	1	2	1	3	3	1	2	1	2	2	1	3	1	1	25	1,66
3.3.	Izrāda mīlestību (apkampjas), atbalstu pārējiem bērniem	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	39	2,60
4.	Sadarbība ar vienaudžiem –																	
4.1.	Sadarbojas ar vienaudžiem – runājot	2	3	3	3	3	3	3	1	3	1	1	3	3	1	1	34	2,26
4.2.	Sadarbojas ar vienaudžiem – darbībās	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	2	3	2	2	39	2,60
4.3.	Saprot noteikumus – ko drīkst darīt un ko nedrīkst bērnu starpā	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	1	1	2	1	2	28	1,86
4.4.	Bērns priecājas, izrāda interesi par notiekošo grupā	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2	40	2,66
4.5.	Bērns atrod darbošanās iespējas grupā	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	1	2	39	2,60
4.6.	Pēta, kā darbojas rotaļlietas	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45	3,00
4.7.	Vēro, kā citi darbojas	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	45	3,00
4.8.	Palīdz citam bērnam, piem., pienes apavus, drēbes, mantas	1	1	3	3	3	3	3	1	1	3	3	1	3	1	1	31	2,06
5.	Prot sevi aizstāvēt –																	
5.1.	Saista sevi ar savu vārdu un ķermeni	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	43	2,86

Nr. p.k.	Kritēriji	Bērna vārds															Rādītāju balles kopā	Vidējais rādītājs	
		1. Ārons	2. Dominiks	3. Elza	4. Kristīne	5. Odrīja	6. Lauma	7. Otto	8. Deniss	9. Edvards	10. Megana	11. Mišele	12. Rūdolfs	13. Enija	14. Nora	15. Henrijs			
5.2.	Vārdos vai neverbāli pauž savas emocijas	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2	40	2,66	
6.	Vārdiski vai ar darbību vērsas pie citiem, lai izteiktu vajadzību –																		
6.1.	Pauž savu vajadzību vārdos un neverbālā veidā	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3	3	43	2,86	
6.2.	Atbild uz jautājumu par savu vajadzību	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	3	2	2	40	2,66	
6.3.	Cenšas patstāvīgi izteikt savu vajadzību	1	3	1	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	1	2	36	2,40	
Kopējais rādītāju skaits:		59	75	77	81	81	86	81	72	76	65	75	+	65	84	49	58	-	-
Vidējais rādītājuskaits:		2,03	2,58	2,65	2,79	2,79	2,96	2,79	2,48	2,62	2,24	2,58	2,24	2,89	1,68	2,00	-	-	

GALVOJUMS

Es, Laura Vagentroce

apliecinu, ka darbs “Attieksmes veidošanās pret vienaudžiem 2 - 3 gadīgiem bērniem pirmsskolas izglītības iestādē” izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Laura Vagentroce

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: 23.05.2024